

2023

ANALIZA STANJA PRAVIC ŠPORTNIC V EVROPI

**Co-funded by
the European Union**

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.

POVZETEK

- 01** Predstavitev projekta VERA
- 02** Uvod
- 03** 1. del – Pravno in regulativno okolje pravic športnic v Evropi
 - Splošni okvir za zaščito športnic s strani vodilnih institucij
 - V središču pozornosti: Mednarodni olimpijski komite
 - Regulativni okvir mednarodnih športnih zvez za zaščito športnic
 - Ključna vprašanja zaščite športnic, ki jih obravnavajo splošne in posebne institucije
 - Preostale teme, povezane z zaščito športnic
 - Oris
- 04** 2. del – Pregled stanja v zvezi s športnicami v Evropi
 - Finančna podpora in socialnovarstvene pravice
 - Materinske pravice
 - Tehnična in zdravstvena podpora
 - Dostop do objektov
 - Oris
- 05** Sklep
- 06** Priloge
- 07** Viri

SEZNAM KRATIC

V.E.R.A. - Voice for Equality and Rights of women Athletes (glas za enakost in pravice športnic)

Mednarodne in evropske institucije:

SE – Svet Evrope

EU – Evropska unija

MOD – Mednarodna organizacija dela

Športne zveze in institucije:

FIBA – International Basketball Federation (mednarodna košarkarska zveza)

FIFA – Fédération Internationale de Football Association (mednarodna nogometna zveza)

FIVB – Fédération Internationale de Volleyball (mednarodna odbojkarska zveza)

IHF – International Handball Federation (mednarodna roketna zveza)

MŠZ – mednarodne športne zveze

MOK – Mednarodni olimpijski komite

ITF – International Tennis Federation (mednarodna teniška zveza)

UCI – Union Cycliste Internationale (mednarodna kolesarska zveza)

WAq – World Aquatics (mednarodna zveza za vodne športe)

WAt – World Athletics (mednarodna atletska zveza)

WR – World Rugby (mednarodna ragbijska zveza)

Drugo:

KP – kolektivna pogodba

PREDSTAVITEV

Voice for Equality and Rights of women Athletes (V.E.R.A.) je 2-letni projekt, katerega namen je zaščititi in zagovarjati pravice elitnih športnic v Evropi.

Gre za nov korak pri razvoju ženskega športa v Evropi: cilj projekta je, da se s krepitvijo zaščite pravic športnic ter opolnomočenjem športnic in organizacij, ki jih zastopajo, povečajo vključenost, raznolikost in poštenost v evropskem športnem sistemu.

Uresničitev štirih glavnih ciljev bo dosegla naslednji namen:

- Izboljšana zastopanost in podpiranje pravic športnic,
- Večja ozaveščenost v evropskem športnem sistemu o koristih in dodani vrednosti, ki jo lahko enakost in raznolikost spolov prineseta športu,
- Oblikovanje evropske platforme za športnike, organizacije in strokovnjake za izmenjavo najboljših praks in mogočih rešitev skupnih izzivov,
- Spodbujanje mentorstva in vzajemne podpore med športniki in strokovnjaki iz organizacij, ki jih zastopajo in podpirajo.

Italijansko nacionalno združenje športnic ASSIST se več kot 20 let aktivno ukvarja z zagovarjanjem in varstvom pravic športnic ter ima vlogo koordinatorja projekta.

Konzorcij sestavljajo še drugi predani partnerji:

- Francosko združenje **Alice Milliat Association**, ki se ukvarja s spodbujanjem ženskega športa v Evropi;
- Špansko združenje igralk futsala **Asociación de Jugadoras de Fútbol Sala (AJFSF)**;
- Evropska pravna firma na področju športa **CRESTA**;
- **Nogometna zveza Slovenije (NZS)**;
- Portugalsko združenje **Sport Evolution Alliance (SEA)**, ki se ukvarja z razvojem športne vadbe;
- Evropsko neprofitno združenje športnih delodajalcev **European Association of Sport Employers (EASE)**, katerega namen je spodbujati zastopanost delodajalcev v Evropi in socialni dialog v športni dejavnosti.

Vsak partner bo s svojega vidika prispeval k izboljševanju in zagovarjanju pravic športnic ter skrbi, da se jih enako obravnava kot športnike. Začetna faza projekta vključuje izvedbo celovite analize s poudarkom na pravicah športnic.

POVZETEK

Ta dokument je del projekta V.E.R.A. – Voice for Equality and Rights of women Athletes. Eden od glavnih ciljev projekta je izboljšati zastopanost in podpiranje pravic športnic. Namen te analize je proučiti stanje pravic športnic v Evropi, da se okrepi njihova zaščita in izboljša ozaveščenost o njihovem trenutnem stanju.

Raziskava bo zlasti osredotočena na t. i. elitne športnice. To merilo zajema osebe, ki so članice nacionalnih reprezentanc, pa tudi tiste, ki stalno nastopajo na najvišjih državnih tekmovanjih, kot so nacionalne prve lige, ne glede na poklicni status. Tako bodo v okviru analize obravnavane štiri ključne teme, ki so opredeljene kot bistvene za dobrobit športnikov. Te vključujejo finančno podporo in socialnovarstvene pravice, materinske pravice, tehnično in zdravstveno podporo ter dostop do objektov. Te teme bodo obravnavane v zvezi z nekaj izbranimi športi: nogometom (vključno s futsalom), košarko, ragbijem, rokometom, tenisom, kolesarstvom, plavanjem in atletiko.

Posledično bi analiza morala prinesiti dragocene ugotovitve za evropske športnike, ki se ukvarjajo z različnimi športnimi disciplinami. V zvezi s tem je bila opravljena obsežna raziskava, ki je zajela prepoznavne institucije in regulativne organe na področju športa, kot so Mednarodna organizacija dela (MOD), Evropska unija (EU), Federation Internationale de Football Association (FIFA), International Basketball Federation (F.I.B.A.), Union Cycliste Internationale (U.C.I.) in Mednarodni olimpijski komite (MOK). V okviru analize so bile obravnavane politike, programi in pobude teh institucij za podpiranje ženskega športa in elitnih športnic.

Zato je prvi del namenjen izčrpani seznanitvi z ukrepi glede stanja na področju športnikov in žensk, ki jih izvajajo te organizacije. Tako je bilo opredeljenih več ključnih točk, ki bi lahko koristile evropskim elitnim športnicam. Kar zadeva ključne teme, sta glavni vprašanji, s katerima se ukvarjajo navedene organizacije, finančna podpora in materinske pravice. V analizo so bile vključene tudi druge teme v zvezi s stanjem na področju športnic, kot so zakonodaja o družinskem dopustu ter usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja oziroma ukrepi za razvoj elitnega ženskega športa.

V drugem delu bo ta dokument na podlagi pogovorov in ankete med športniki in športnimi organizacijami poskusil predstaviti tudi izkušnje in povratne informacije športnic v Evropi glede štirih ključnih tem. Namen je poudariti morebitno neskladje med stanjem na papirju in resničnim stanjem v zvezi s športnicami v Evropi.

Splošen cilj je ponuditi poglobljeno in celovito analizo različnih predpisov, ki lahko vplivajo na dobrobit športnic po vsej Evropi ne glede na veljavno nacionalno zakonodajo. Poleg tega bi analiza morala priskrbeti tudi nekatere dobre prakse in smernice, ki bi prispevale k izboljšanju stanja v zvezi s športnicami v evropski športni dejavnosti.

UVOD

Stanje v zvezi z ženskami v športu, zlasti elitnimi športnicami, kaže neenakosti med moškimi in ženskami v naši družbi. Vključitev žensk v šport namreč ni potekala popolnoma brez težav, ta dosežek pa je rezultat dolgotrajnega boja za enakost spolov. Ženske so na olimpijskih igrah začele nastopati šele leta 1900. Od tedaj je delež žensk, ki se udeležujejo športnih tekmovanj, nenehno večji. Na primer leta 1900 je bilo med nastopajočimi le 2 % žensk, na olimpijskih igrah v Tokiu leta 2020 (2021) pa je bilo med nastopajočimi 48 % žensk[1]. Olimpijske igre v Parizu leta 2024 bi morale biti prve, na katerih bo prišlo do dejanske popolne enakosti med športniki in športnicami[2].

Kljub temu **obstaja velika razlika med vadbenimi pogoji in priložnostmi za športnice in športnike**. Pojavlja se lahko v različnih oblikah in se nanaša na različne vidike športnikovega ukvarjanja s športom, vključno z izpostavljenostjo, socialnim varstvom in denarnim nadomestilom. V strategiji Evropske unije (EU) za enakost spolov[3], sprejeti leta 2021, je poudarjeno, da se ženske na področju športa srečujejo s številnimi ovirami. Tudi Svet Evrope (SE) je ugotovil plačne razlike v športu v smislu pogodbenih zaslužkov športnikov, njihovih sponzorstev, podpor in denarnih nagrad[4].

Na podlagi konkretnih primerov tekmovanj, v katerih so za športnice predvidene nižje denarne nagrade, ter splošnega neskladja med športniki in športnicami lahko ugotovimo, da okoliščine ne omogočajo stabilnega razvoja ženske športne vadbe in še naprej krepijo spolno pristranskost. Posledično je pri športnicah v primerjavi s športniki manj verjetno, da se bodo posvetile športni karieri, saj morajo pogosto več žrtvovati za slabši rezultat.

Zato je namen projekta V.E.R.A. obravnavati temo pravic športnic, s posebnim poudarkom na pravicah elitnih športnic.

V tej analizi smo upoštevali, da **športnika** opredeljujejo različni elementi: lahko gre za amaterskega športnika v okviru množičnih zvez ali nastopajočega za poklicno moštvo. Da pa bi zagotovili ustrezen obseg, bo ta analiza v glavnem osredotočena na **elitne športnike**, kar med drugim vključuje tudi poklicne športnike. Bistveno je jasno opredeliti te pojme, saj se nanašajo na različna dejanska stanja po posameznih državah članicah Evropske unije.

Pojem poklicnega športnika ni enako opredeljen na mednarodni in evropski ravni, saj se v posameznih nacionalnih športnih sistemih uporabljajo različna merila. V tematskem dokumentu Mednarodne organizacije dela (MOD) za razpravo na forumu za globalni dialog o dostojnem delu v svetu športa Decent Work in the World of Sport[5] je poklicni športnik opredeljen kot "športnik, ki prejema prihodke prek tekmovalnega športa in katerega dejavnosti nadzoruje športna organizacija, kot je klub ali zveza«, vključno s športniki, »ki se poklicno ukvarjajo le s športom, in sicer kot zaposleni v športnih klubih ali kot njihovi pogodbeni nastopajoči«, ter »športniki, ki imajo morda drugo službo, vendar veliko časa vadijo in tekmujejo na športnih tekmovanjih ter na podlagi tega prejemajo prihodke, kot so športniki v nekaterih olimpijskih disciplinah«.

Ta opredelitev poklicnega športnika se lahko uporabi precej široko; na primer v skladu s francoskim pravom je poklicni športnik »vsaka oseba, katere plačana dejavnost je opravljanje dela v športu v pravno podrejenem razmerju s športnim društvom ali podjetjem«[6]. V skladu z italijanskim pravom je poklicni športnik oseba, »ki stalno opravlja delo v športu v korist športnega kluba za plačilo v okviru disciplin, ki jih ureja italijanski nacionalni olimpijski komite in ki jim je priznan poklicni status«[7]. V Italiji imajo poklicni status le štiri športne discipline: nogomet, kolesarstvo, golf in košarka. Ker je opredelitev pojma »poklicni športnik« odvisna od posameznih nacionalnih okoliščin, **obseg te analize ni povezan s poklicnim statusom, ki ga športniki morda imajo po zadevnem nacionalnem pravu.**

Namesto osredotočanja na poklicni status so v tej analizi obravnavani **pogoji za športno udejstvovanje elitnih športnikov v evropskih državah**. Če je posameznik član reprezentance ali del nacionalnega elitnega okvira (kot je nacionalna prva liga), se lahko šteje za elitnega športnika. Nekateri niso nujno poklicni športniki, pa kljub temu potrebujejo veliko sredstev za svojo dejavnost. Namen te analize je opredeliti zaščito ali jamstva, ki jih športniki pridobijo v odgovor na svoje vlaganje v športno udejstvovanje.

Po več primerih težav v zvezi s **socialnim varstvom elitnih športnikov** so se namreč pojavila nova vprašanja glede pogojev, v katerih se elitne športnice športno udejavljajo. Ker jih to, da veliko časa namenijo svojemu športu, lahko ogrozi, se zastavlja vprašanje, ali so upravičene do socialnega varstva. V poročilu MOD o socialnem varstvu po svetu v obdobju 2017–2019 World Social Protection Report 2017–19[8] je socialno varstvo »človekova pravica in je opredeljeno kot sklop politik in programov, namenjenih zmanjševanju in preprečevanju revščine, ranljivosti ter socialne izključenosti skozi ves življenjski cikel«. Zajema devet glavnih področij, kot so otroški in družinski socialnovarstveni prejemki, varstvo materinstva, nadomestila za poškodbe pri delu in dajatve za starost, ki so vključena tudi v Evropski kodeks o socialni varnosti[9], ki ga je leta 1964 sprejel SE in ki je bil revidiran leta 1990. Ti elementi so izpeljani iz *Konvencije MOD št. 102 o minimalnih normah socialne varnosti*[10], sprejete leta 1952. Po tej konvenciji se socialno varstvo nanaša na različne programe, ki bi lahko zaščitili delavce. Ti zajemajo različne socialnovarstvene prejemke, predvidene za preprečevanje tveganj (kot je bolezen ali poškodba), ki bi delavcem lahko preprečila opravljanje svojega poklica in ustvarjanja dohodkov.

Socialno varstvo se v splošnem uporablja za delavce, elitni športniki pa nimajo nujno statusa delavca. Poleg tega se lahko s športom ukvarjajo samostojno, zaradi česar morda ne morejo uživati socialnovarstvenih pravic. Zato je namen te analize ugotoviti obseg morebitne podpore za elitne športnice, ki jim pomaga pri njihovi dejavnosti, ali morebitne zaščite glede tveganj, s katerimi se srečujejo pri ukvarjanju s športom.

Ta analiza obravnava položaj elitnih športnic v Evropi, da bi izboljšala ozaveščenost o njihovih pravicah. V konkretnih primerih športnikov morda nekatera navedena področja glede socialnega varstva ne pridejo v poštev. Zato bo poudarek na štirih ključnih temah, za katere se zdi, da imajo največ vpliva in da so najpomembnejše za športno udejstvovanje športnic:

- finančna podpora in socialnovarstvene pravice;
- materinske pravice;
- tehnična in zdravstvena podpora;
- dostop do objektov.

Prvič, pregled **pravnega in regulativnega okvira športne dejavnosti** bo pomagal ugotoviti obseg, v katerem so predvideni konkretni ukrepi za udejstvovanje športnic. Vodilne mednarodne organizacije, kot so MOD, SE in EU, so določile splošen okvir za varstvo pravic delavcev in žensk, ki bi se lahko uporabil za športnice v Evropi. Regulativni dokumenti mednarodnih športnih zvez (MŠZ) dopolnjujejo ta pravni okvir.

Projektne partnerji so se dogovorili, da bo ta študija obravnavala omejeno število športov: **košarko, nogomet (in futsal), odbojko, rokomet, ragbi, tenis, kolesarstvo, plavanje in atletiko**. Ti športi so bili izbrani zaradi uravnoteženosti med individualnimi in moštvenimi športi, ki so v evropskih državah dovolj dobro razviti in organizirani. Kljub temu so v Evropski uniji prisotne nacionalne razlike in posebnosti.

Drugič, opravljena je bila **anketa**, ki je zajela elitne športnike in športne institucije v Italiji, na Portugalskem, v Franciji, Sloveniji in Španiji. Vprašalniki so pomagali oblikovati sliko konkretnega položaja elitnih športnic v različnih evropskih državah, saj ti vhodni podatki dopolnjujejo pravni pregled, ki je glavni cilj študije.

Vsi ti elementi bodo zagotovili **pregled položaja elitnih športnic v Evropi** ob upoštevanju **razlik, ki so posledica različnosti držav članic**.

1. DEL – PRAVNO IN REGULATIVNO OKOLJE PRAVIC ŠPORTNIC V EVROPI

Elitne športnice se pri športnem udejstvanju na visoki ravni srečujejo s številnimi izzivi. Kljub temu se v evropskih državah, tudi zaradi velike raznovrstnosti športnih disciplin, športnicam zagotavljata posebna podpora in zaščita.

Nekatere vodilne institucije sprejemajo mednarodne in evropske akte. Da pa bi lahko razumeli, kako bi se ti predpisi lahko uporabili za športnice, je ključno razumeti njihov obseg in pristojnost v zvezi z nacionalnimi športnimi sistemi. Ti predpisi so namreč povezani s statusom športnic, ki se lahko glede na disciplino in državo, v kateri se ukvarjajo s športom, razlikujejo.

Poleg tega v nacionalne športne sisteme posegajo tudi mednarodne športne zveze, po zaslugi njihovih predpisov pa to včasih pomaga pri zaščiti športnic. Ti predpisi se uporabljajo le za zadevne discipline. Kljub temu pomagajo pri določitvi ravni zaščite in skrbi za elitne športnice. Prav tako je ključno razumeti njihov obseg in pristojnost v zvezi z nacionalnimi ali lokalnimi deležniki pri posamezni disciplini.

Analiza in primerjava obsega ter vsebine pravnega in regulativnega okvira, ki se uporablja za elitne športnice v Evropi, zagotavljata boljše razumevanje podpore in zaščite, do katerih so upravičene kot športniki na visoki ravni.

Med temami, ki jih obravnava ta študija, izstopata naslednji dve: **finančna podpora in materinske pravice**. Pri teh je največ ukrepov s strani mednarodnih in evropskih institucij oziroma MŠZ. Za zaokrožitev analize bodo predstavljene tudi sekundarne teme, povezane z enakostjo spolov in položajem žensk v športu, ki jih obravnavajo športne in vodilne institucije. Tako bo namreč mogoče ustvariti širšo sliko na področju zaščite elitnih športnic v Evropi.

SPLOŠNI OKVIR ZA ZAŠČITO ŠPORTNIC S STRANI VODILNIH INSTITUCIJ

V tej analizi smo opredelili **osrednje organe** na mednarodni in evropski ravni, ki bi lahko športnikom oziroma ženskam priznali posebne pravice. Zato smo proučili predpise treh institucij. Na mednarodni ravni je referenčna institucija MOD. Na evropski ravni sta osrednja organa, ki bi lahko ženskam in športnikom priznala posebne pravice, SE in EU.

MEDNARODNA ORGANIZACIJA DELA

Mednarodna organizacija dela (MOD) je tristranska agencija Združenih narodov, ki združuje »vlade, delodajalce in delavce iz **187 držav članic**«. Namen te organizacije je »podpirati pravice na delovnem mestu, spodbujati dostojne zaposlitvene priložnosti, krepiti socialno varstvo in gojiti dialog o z delom povezanih temah«[11]. MOD je znana po svojih konvencijah in priporočilih, ki se uporabljajo kot orodja za določitev mednarodnih delovnih standardov. Poleg tega lahko MOD sprejema deklaracije, ki se sicer ne ratificirajo[12], vendar imajo kljub temu politično in simbolno vrednost.

Do zdaj se MOD še ni veliko ukvarjala s športom, saj sta organizacija in profesionalizacija tega sektorja še v nastajanju. Kljub temu se zanimanje MOD za pridobitev strokovnega znanja na tem področju povečuje. To zanimanje je mogoče ponazoriti s sporazumom o sodelovanju, ki ga je MOD sklenila z Mednarodnim olimpijskim komitejem (MOK), in različnimi podpornimi programi na področju športa. MOD se je na primer pridružila platformi velikih športnih dogodkov za človekove pravice, v okviru katere je bil leta 2018 ustanovljen Center za šport in človekove pravice[13].

Zato MOD ni sprejela nobene posebne konvencije ali priporočila glede pravic športnikov. Kljub temu je leta 2020 pripravila tematski dokument o dostojnem delu v svetu športa Decent Work in the World of Sport[14]. V njem MOD navaja nekatera vprašanja, povezana z delovnimi pogoji in pravicami športnikov v svetu športa.

MOD je v zvezi s pravicami delavk sprejela posebne konvencije, kot so *Konvencija št. 183 o varstvu materinstva*[15], *Konvencija št. 100 o enakem plačilu*[16] in *Konvencija št. 156 o delavcih z družinskimi obveznostmi*[17].

SVET EVROPE

Svet Evrope (SE) je regionalna organizacija, ki je bila ustanovljena po drugi svetovni vojni leta 1949. Svet Evrope združuje **46 držav članic**. Namen te organizacije je zagotoviti politično povojno prenovo Evrope in preprečiti nadaljnje konflikte. Tako prenova Evrope v okviru SE pomeni določitev skupnih in osnovnih evropskih vrednot. SE je opisan kot »**varuh človekovih pravic**«^[18]. Prek Evropske konvencije o človekovih pravicah je na primer ustanovil Evropsko sodišče za človekove pravice.

Da bi dosegel ta cilj, lahko SE sprejema različne akte, vključno s konvencijami in priporočili.

SE se je zgodaj lotil obravnave evropskega športnega sektorja. Tako je bila že leta 1976 sprejeta *Evropska listina o športu za vse*. Nato je SE leta 2007 v okviru poglobljanja svoje športne politike sprejel Razširjeni delni sporazum o športu. Njegov namen je »spodbujati šport in poudarjati pozitivne vrednote, ki jih sporoča«. Ta sporazum je bil tudi predviden za določitev »mednarodnih standardov in oblikovanje vseevropskega okvira za sodelovanje«^[19].

SE je sprejel tudi tri konvencije, povezane s športom: *Evropsko konvencijo proti dopingu v športu*^[20], *Konvencijo o prirejanju izidov športnih tekmovanj*^[21] ter *Konvencijo o varnosti, varovanju in storitvah iz Saint-Denisa*^[22]. Vendar navedene konvencije ne obravnavajo neposredno štirih ključnih tem, povezanih s pravicami športnikov. Kljub temu je SE v nekatere konvencije in priporočila uvrstil posebne določbe v zvezi s položajem žensk^[23].

Nazadnje je SE del projekta ALL IN: Towards gender balance in sport (STAVIMO NA VSE: Na poti do uravnoteženosti spolov v športu), katerega namen je »na podlagi sklopa skupno dogovorjenih »osnovnih« kazalnikov enakosti spolov razširiti in standardizirati zbiranje podatkov ter pripraviti konkretno gradivo in dejavnosti za vzpostavljanje zmogljivosti ter ozaveščanje«^[24].

EVROPSKA UNIJA

Predhodnice **Evropske unije** (EU) so bile ustanovljene zaradi gospodarskega sodelovanja med državami članicami, in sicer so bile to: Evropska skupnost za premog in jeklo (1951), Evropska gospodarska skupnost in Evropska skupnost za atomsko energijo (1957). Nato je bila leta 1992 ustanovljena dejanska Evropska unija[25]. Danes ima EU 27 **držav članic**, njihovo gospodarsko sodelovanje pa je z leti postalo vse tesnejše.

Posledično je Evropska unija določila številna pravila (temeljne ekonomske pravice in predpise na področju konkurenčnega prava), s katerimi vsem gospodarskim subjektom zagotavlja pravičen in zdrav trg. Z leti je EU pridobila več lastnosti in pristojnosti. Institucije EU lahko sprejemajo zakonodajne akte, kot so direktive, uredbe, priporočila ali sklepi. Za te akte ni potrebna ratifikacija držav članic[26].

EU je na šport gledala zlasti kot na **gospodarsko dejavnost** (kot izhaja iz sodb z dne 12. 12. 1974, Walrave in Koch, 36/74[27], in z dne 15. 12. 1995, Bosman, C-415/93[28]) ter razen pri ekonomskih vprašanjih ni želela imeti pomembne vloge v evropskem športnem sektorju. Z *Lizbonsko pogodbo* iz leta 2009 je EU dobila posebno pristojnost na področju športa. EU ima danes na tem področju tri prednostne naloge: »varovati integriteto in vrednote športa, spodbujati družbenoekonomske in okoljske razsežnosti športa ter spodbujati ukvarjanje s športom in dejavnostmi za krepitev zdravja«[29].

V okviru prednostnih nalog EU **varovanje integritete in vrednot v športu vključuje pravice športnikov**. Trenutno v EU ni direktive ali uredbe o pravicah športnikov ali očitne športne politike. Kljub temu je EU v zvezi s športom pripravila nekatere posebne dokumente, kot sta Bela *knjiga o športu*[30] in *Delovni načrt EU za šport (2021–2024)*[31]. Hkrati v evropskem športnem sektorju spodbuja pobude, kot je projekt V.E.R.A.

Poleg tega so bile zunaj konkretno športnega področja sprejete **posebne direktive** glede **pravic žensk in pogojev zanje v okvirih EU**, kot so *direktiva o enakosti pri zaposlovanju* (2000/78/ES)[32], *direktiva o nosečnosti* (92/85/EGS)[33] ter *direktiva o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja* (2019/1158/EU)[34]. Te direktive veljajo za vse delavce v EU, tako na področju športa kot tudi zunaj njega.

PODROČJE UPORABE IN ZAVEZUJOČI UČINEK AKTOV TEH INSTITUCIJ

Te organizacije lahko sprejemajo različne akte, ki jih je treba razlikovati glede na njihovo **področje uporabe** in **učinkovanje**. Pri tem lahko pride do razhajanj, saj je treba upoštevati ratifikacijo teh aktov. Ratifikacija je »zadnji korak pri potrditvi pogodbe, s katerim pogodbenice izkažejo namero, da jih navedena pogodba zavezuje. Ko pride do ratifikacije, je pogodbo mogoče skleniti in ta začne uradno veljati«[35]. Z uradno ratifikacijo država članica prevzame odgovornost. V nasprotnem primeru, torej, če ne pride do ratifikacije, država članica ni dolžna izvajati pogodbe, tudi če je ta podpisana. Predpisi MOD, SE in EU se torej uporabljajo le, če pogodbenice ratificirajo zadevno pogodbo oziroma konvencijo.

Dokumenti	Zavezujoče?			
	MOD	SE	EU	
Konvencija	○	○		○ Pravno zavezujoče
Mednarodna pogodba			○	○ Pravno zavezujoče le, če je država podpisala in ratificirala konvencijo
Uredba/direktiva			○	○ Ni pravno zavezujoče
Priporočilo	○	○	○	

Če država članica ratificira **konvencijo**, se zaveže, da bo v svoj pravni red vključila njene določbe. Ko država članica ratificira **konvencije Sveta Evrope**, Evropsko sodišče za človekove pravice nadzoruje njihovo izvajanje.

Mednarodna pogodba pravno zavezuje države članice EU. Pogodbe EU določajo: pravila in cilje institucij EU ter razmerja med EU in državami članicami. Vsaka lastnost ali pristojnost EU izvira iz teh pogodb.

Vsaka država članica EU mora v svoj pravni red prenesti **uredbe** brez kakršnih koli sprememb. **Direktive** zavezujejo države članice k predvidenemu rezultatu, hkrati pa nacionalnim organom dajejo pristojnost, da določijo konkretno obliko in način izvajanja.

Priporočilo vsebuje nekatere smernice in države članice spodbuja, da jih izvajajo v praksi.

V SREDIŠČU POZORNOSTI: MEDNARODNI OLIMPIJSKI KOMITE

Poleg proučevanja vodilnih institucij, ki lahko ukrepajo na področju zaščite elitnih športnikov, si je dobro ogledati tudi ukrepe **Mednarodnega olimpijskega komiteja (MOK)**. V svetu športa ima skupaj z MŠZ pomembno vlogo MOK, ki določa ključna načela.

MOK je bil ustanovljen leta 1894 kot »**vodilna organizacija olimpijskega gibanja in varuh olimpijskih iger**«^[36]. *Olimpijska listina*^[37] na primer določa, da so nekatera od poslanstev MOK poskrbeti za zastopnost športnikov, podpirati ukrepe, povezane z zdravstveno oskrbo in zdravjem športnikov, se boriti proti kakršni koli politični ali poslovni zlorabi športnikov ter spodbujati deležnike (športne organizacije in javne organe), da športnikom zagotovijo socialno in poklicno prihodnost. Ta načela veljajo za celotno olimpijsko gibanje in poudarjajo, da »so v središču *olimpijskega gibanja* športniki«^[38]

MOK združuje **206 nacionalnih olimpijskih komitejev**, ki so člani nacionalnih športnih olimpijskih zvez. Poleg tega priznava tudi več mednarodnih športnih zvez (MŠZ), kot so FIBA (International Basketball Federation), FIFA (Fédération Internationale de Football Association), FIVB (Fédération Internationale de Volleyball), IHF (International Handball Federation), WR (World Rugby), ITF (International Tennis Federation), UCI (Union Cycliste Internationale), WAq (World Aquatics) in WAt (World Athletics).

Posledično so nastala naslednja združenja zvez: Association of Summer Olympic International Federations (Združenje mednarodnih zvez poletnih olimpijskih športov), Association of International Olympic Winter Sports Federations (Združenje mednarodnih zvez zimskih olimpijskih športov) in Association of IOC Recognised International Sports Federations (Združenje mednarodnih športnih zvez, ki jih priznava MOK). V okviru teh združenj je približno **80 MŠZ**, ki jih priznava MOK. MOK je priznal tudi druge organizacije, povezane s svetom športa^[39].

Člani olimpijskega gibanja morajo upoštevati pravila, ki jih določi MOK. V osnovna načela olimpizma, navedena v *Olimpijski listini*, spadajo načela nediskriminacije, univerzalnosti športa in ohranjanja človekovih pravic. Priznane MŠZ morajo ravnati v skladu z *Olimpijsko listino*, *Svetovnim kodeksom proti dopingu*^[40] in *Kodeksom olimpijskega gibanja o preprečevanju manipuliranja tekmovanj*^[41].

Športne organizacije morajo upoštevati tudi *Etični kodeks MOK*^[42], kar nadzoruje Etična komisija MOK. Če pride do kršitev Etičnega kodeksa, lahko komisija izvršnemu odboru MOK predlaga kazni, kot je suspendiranje, preklic priznanja ali opomin. Ti dokumenti veljajo za nacionalne olimpijske komiteje, MŠZ in priznane organizacije.

Športne organizacije morajo z vidika *Olimpijske listine in Etičnega kodeksa MOK* spoštovati *Osnovna univerzalna načela dobrega upravljanja v okviru olimpijskega gibanja*[43]. Drugače povedano, v zvezi s pravicami športnikov morajo »športnikom zagotoviti neposredno ali posredno finančno podporo«, jih varovati »pred dopingom, prirejanjem tekmovanj, korupcijo v športu, vsemi oblikami diskriminacije in nasiljem v športu ter vsemi oblikami nadlegovanja in zlorabe v športu«[44]. Natančneje, z vidika tem, ki jih obravnava ta analiza, bi mednarodne športne organizacije morale poskrbeti tudi za »spodbujanje udeležbe žensk v športu na vseh ravneh in v vseh strukturah«. Eno načelo je namenjeno izrecno **zagotavljanju podpore športnikom**: »Sprejeti je treba ustrezne ukrepe za sprejetje in izvajanje Deklaracije o pravicah in odgovornostih športnikov«.

Leta 2018 je bila namreč na 133. seji MOK v imenu *olimpijskega gibanja* sprejeta Deklaracija o pravicah in odgovornostih športnikov[45]. Oblikovali so jo »športniki za športnike v okviru globalnega posvetovanja«, v njej pa je navedenih **12 pravic in 10 odgovornosti športnikov**[46]. Z vidika štirih tem, izbranih za to analizo, deklaracija na primer spodbuja pravico športnikov, da »imajo priložnost ustvarjanja prihodkov v povezavi s svojo športno kariero, z imenom in s podobo, upoštevajoč pravice intelektualne lastnine in druge pravice, pravila dogodka in športnih organizacij ter Olimpijske listine«, ter da »se zaščitita duševno in telesno zdravje, vključno z varnim okoljem za treninge in tekmovanja ter varovanjem pred zlorabo in nadlegovanjem«.

V tej deklaraciji so določene »**željene pravice in odgovornosti**, njihov namen pa je, da se v okviru športnih organizacij uporabljajo za usmerjanje ukrepov olimpijskega gibanja. V okviru tega načela je še pet nalog, ki bi jih športne organizacije »morale ali ki jih morajo« izpolniti, da športnikom zagotovijo podporo.

Želja MOK je, da »**preseže igre**«. Zato so bile vzpostavljene različne komisije ali programi za zagotavljanje boljše podpore športnikom. Tako je bila na primer leta 1971 ustanovljena **Komisija za olimpijsko solidarnost**. Njen namen je »ponujati pomoč vsem nacionalnim olimpijskim komitejem pri programih za razvoj športnikov«[47]. Obstaja tudi pobuda **Athlete 365 career+**[48], katere namen je pomagati športnikom pri prehodu po koncu športne kariere: športnikom se lahko zagotovijo priložnosti za mreženje in mentorstvo, podpora pri zaposlitvi, pridobivanje znanj in spretnosti ter karierno načrtovanje in usmerjanje. Ker se vse bolj uveljavlja pojem dvojne kariere, so take pobude v športu potrebne.

Na institucionalni upravljavski ravni so omenjene tudi druge teme v zvezi z ženskami v športu. V *Osnovnih univerzalnih načelih dobrega upravljanja v okviru olimpijskega gibanja* je navedeno, da »organizacija določi jasna, odprta, ustrezna in objektivna izbirna merila [...] za svoje organe, kar med drugim zlasti vključuje: – uravnoteženo zastopanost spolov med člani (pri čemer mora biti najmanj 30 % članov posameznega spola), – zastopanost športnikov z aktivnim sodelovanjem v postopkih odločanje, – namenjanje posebne pozornosti raznolikosti in vključenosti«[49].

Kljub temu so vsi ti predpisi, kot to velja pri mednarodnih in evropskih organih, verjetno prej smernice kot obveznosti za športne organizacije. Ne glede na to pa je ključna razlika dejstvo, da predpisi MOK veljajo posebej za športnike.

Na mednarodni ravni, še bolj pa v svetu športa, so lahko razlike med državami precejšnje. Zato je še težje zagotoviti resnično usklajene predpise. Kljub temu lahko mednarodni predpisi vplivajo na te teme in poudarijo ukrepe, ki bi bili lahko v korist profesionalizacije športnikov.

Hkrati poudarjajo, da lahko tudi zasebni subjekti (večinoma nevladna in neprofitna švicarska združenja), kot sta MOK in MŠZ, obravnavajo teme, ki se nanašajo na pravice športnikov. Kljub temu pa imajo ti predpisi v primerjavi z vodilno institucijo prej pogodbeno kot zakonodajno težo. Tako bi na primer predpisi MOK veljali le za člane olimpijskega gibanja.

REGULATIVNI OKVIR MEDNARODNIH ŠPORTNIH ZVEZ ZA ZAŠČITO ŠPORTNIC

V zvezi z dokumenti, ki jih izdajajo ti mednarodni in evropski organi, smo se odločili tudi proučiti predpise športnih institucij, da bi ponazorili stanje na področju pravic športnic v Evropi.

Ker so **MŠZ vodilne športne institucije, odgovorne za organizacijo elitnih tekmovanj na mednarodni ravni**, bo študija njihovih predpisov prispevala tudi k oceni ukrepov, ki jih športne institucije izvajajo za obrambo in razvoj pravic športnic na elitni ravni.

VELJAVNOST AKTOV MEDNARODNIH ŠPORTNIH ZVEZ

MŠZ lahko kot najvišje institucije v posamezni disciplini sprejemajo predpise in statute ali akte. Ker se ta študija ukvarja z majhnim številom športov, **pregled regulativnih dokumentov vključuje le okvire naslednjih MŠZ za posamezne discipline študije**: FIBA, FIFA, FIVB, IHF, WR, ITF, UCI, WAq in WAt.

Pomembno je tudi poudariti, da **imata mednarodno pravo in nacionalni socialni predpisi prednost pred ukrepi MŠZ**. MŠZ morajo upoštevati tudi nacionalne dokumente, vključno s socialnimi zavezami (pri nekaterih športih se kolektivne pogodbe (KP) uporabljajo pred mednarodnimi predpisanimi ukrepi).

Dokumenti teh institucij so za njihove **članice, nacionalne zveze, zavezujoči**. Predpisi zlasti urejajo organizacijo mednarodnih tekmovanj ter tekoče poslovanje mednarodnih in nacionalnih športnih zvez. Na primer če lokalni športni klubi, ki so člani nacionalne zveze, niso posebej omenjeni v regulativnem dokumentu, morajo še vedno upoštevati predpise.

Kljub temu **v večini primerov regulativni dokumenti MŠZ niso neposredno namenjeni organizaciji nastopov elitnih športnikov na mednarodni ravni, zveze pa redko uporabljajo posebne ukrepe za lige ali klube na visoki ravni**.

Zveze običajno neposredno posežejo v organizacijo klubov le, če njihovi predpisi vsebujejo določbe o pripravi pogodbe med športniki in klubi. Te določbe se zlasti nanašajo na prestopne med klubi, predvsem na mednarodni ravni, včasih pa urejajo tudi druge vidike, kot so plače igralcev.

Na primer regulativni dokumenti FIVB, FIFA, IHF in WR predvidevajo posebne ukrepe glede igralcev v elitnih poklicnih ligah. Ti ukrepi so izvršljivi le, če obstaja pogodba, ki vzpostavlja pravno vez med klubom in igralcem.

V večini primerov je ta vez vzpostavljena s **pogodbo o zaposlitvi**. V primeru mednarodnega prestopa igralca je treba izvesti postopek certifikacije. Nekatere nacionalne zveze ali lige imajo tudi svoj postopek certifikacije za oblikovanje pogodbe med klubom in igralcem v njihovi državi. Zaradi obstoja take pogodbe in organizacije teh postopkov certifikacije je mogoče naložiti izvajanje nekaterih obveznih predpisov glede pogojev za športno udejstvovanje športnikov. Zunaj teh okoliščin MŠZ ne določajo zahtev glede pogojev za športno udejstvovanje elitnih športnikov.

Pri **UCI** so zadeve urejene drugače: gre za edino MŠZ, ki **za moštva, ki nastopajo na mednarodnih tekmovanjih, določa stroga pravila**, ki predpisujejo pogoje za športno udejstvovanje, ki jih morajo poklicna moštva ponuditi elitnim športnikom (in športnicam). Ti predpisi urejajo pogodbe o zaposlitvi športnikov in presegajo vprašanja mednarodnih prestopov ali plač. UCI namreč nadzoruje organizacijo tekmovanja Women's World Tour in določa posebna pravila glede strukture nastopajočih moštev. Ta izhaja iz posebne ureditve mednarodnega kolesarstva: moštva, ki nastopajo na tekmovanju UCI Women's World Tour, morajo zaprositi za dovoljenje, ki ga neposredno izda UCI, kar omogoča naložitev nekaterih pogojev glede delovanja teh moštev.

V drugih športih (tudi individualnih) ni takega postopka za izdajo dovoljenj mednarodnim moštvom. Na primer v tenisu in plavanju ni moštev, kot jih imamo pri kolesarstvu: športnikom izdajo dovoljenja njihovi klubi, športniki pa na mednarodnih tekmovanjih nastopajo individualno. MŠZ lahko v nasprotju s sistemom UCI poskusijo urediti organizacijo teh tekmovanj z možnostjo, da naložijo kakršen koli ukrep. **V disciplinah zunaj kolesarstva je povezava MŠZ z elitnimi klubi ali športnimi organi ohlapnejša.**

Zato je izvedba posebnih ukrepov za zaščito vadbenih pogojev za športnike odvisna od:

- Poseganja MŠZ v organizacijo mednarodnih tekmovanj (npr. zveza ITF vodi uvrstitveno lestvico za turnirje WTA in je sprejela predpis, ki ureja uvrstitev nosečih športnic, medtem ko je njihova kariera začasno prekinjena)[50];
- Obstoja neposrednega razmerja med MŠZ in akterji na ravni elitnega športa (npr. UCI lahko določi posebne zahteve za Women's World Tour, ker kot MŠZ izbere nastopajoča moštva);
- Obstoja normiranega dokumenta, ki vzpostavlja razmerje med športniki in njihovimi klubi (npr. FIFA določa zahteve, ki jih morajo vsebovati vsaka pogodba o zaposlitvi med igralcem in njegovim moštvom).

OMENJANJE KLJUČNIH TEM V DOKUMENTIH MEDNARODNIH ŠPORTNIH ZVEZ

Kar zadeva različne pravice, navedene v dokumentih MŠZ, je verjetnost, da bosta varstvo **materinstva in finančno varstvo** zagotovljena, večja, če imajo športnice pogodbo z nacionalnimi ali lokalnimi športnimi subjekti. Zdi se, da so pogosto najpomembnejši financiranje, vzpostavitev socialnovarstvenih pravic in skrb za materinske pravice.

Te pogodbe so lahko **pogodbe o zaposlitvi ali dvostranski sporazumi** med športniki in posameznimi športnimi subjekti (zvezami, državnimi agencijami za šport in klubi). Dvostranski sporazum športnici pomaga pri stroških športnega udejstvovanja, kadar športni subjekti nimajo pristojnosti nad športnico. Brez normiranega dokumenta, ki ustvarja in uokvirja razmerje med športnico in športno institucijo, ni mogoče predpisati materinskega dopusta ali minimalne plače za športnice, ker spadajo med amaterske športnice.

Številni regulativni dokumenti zvez vključujejo **določbe glede priprave pogodb o zaposlitvi** športnikov in športnic, zlasti glede postopkov pri prestopu in plače. FIFA je na primer sprejela Pravilnik o statusu in prestopu igralcev[51], ki med drugim ureja vprašani registracije in stabilnosti pogodb med poklicnimi igralci in njihovimi klubi. Ta pravilnik vsebuje tudi posebne določbe o igralkah, povezane z materinskimi pravicami. Tudi FIBA je sprejela pravila o igralcih in uradnih osebah (3. knjiga Notranjega pravilnika[52]), ki pomagajo pri urejanju mednarodnih prestopov igralcev, prav tako pa se je tega lotila tudi IHF, ki je sprejela Kodeks o pravicah igralcev do igranja, ki ureja status in registracijo poklicnih rokometašev na mednarodni ravni[53].

Drugi subjekti med tistimi, ki smo jih opredelili kot bistvene za udejstvovanje športnic, se v predpisih MŠZ redko pojavljajo. **Tehnična in zdravstvena podpora** ali dostop do objektov so namreč tudi ključni za razvoj športnega udejstvovanja na visoki ravni. Ker pa so precej odvisni od lokalnih okoliščin in temeljijo na prostovoljnih zavezah nacionalnih športnih akterjev, mednarodne zveze redko posegajo v te teme.

Edina zveza, ki obravnava te teme, je UCI: v skladu s kolesarskimi predpisi UCI »mora imeti vsako moštvo, ki nastopa na tekmovanju UCI Women's World, za poln delovni čas in vse leto registracije zaposlena vsaj dva športna direktorja in pet drugih zaposlenih, ki morajo biti za svojo dejavnost plačani (trenerji, zdravniki, pomožno zdravstveno osebje, mehaniki ali drugi)«[54]. Te določbe zagotavljajo, da za elitne športnike skrbi popolna in usposobljena ekipa, je pa UCI edina zveza s takimi ukrepi.

Vse MŠZ morajo spoštovati točno določeno področje uporabe svojega regulativnega okvira. Ti dokumenti veljajo za nacionalne zveze in njihove pridružene člane iz posameznih disciplin. Kljub temu se ti predpisi redko ukvarjajo s pogoji za športno udejstvovanje elitnih športnic, poleg tega pa je potrebna posebna struktura, ki omogoča poseganje MŠZ na področju pogojev za športno udejstvovanje.

Razen izjemnega primera UCI je ta tema urejena le, kadar med športnico in njeno strukturo obstaja pogodba o zaposlitvi. Tako je včasih v športih, kot so nogomet, košarka, odbojka, rokomet, ragbi ali kolesarstvo (čeprav se to lahko zelo razlikuje glede na državo), redko pa take rešitve najdemo v drugih disciplinah, kot so plavanje, atletika in tenis. V teh primerih je pozornost zlasti usmerjena v reševanje vprašanj finančne podpore, materinskih pravic in nekaterih socialnovarstvenih pravic.

KLJUČNA VPRAŠANJA ZAŠČITE ŠPORTNIC, KI JIH OBRAVNAVAJO SPLOŠNE IN POSEBNE INSTITUCIJE

Med temami, ki jih obravnava ta študija, so v predpisih tako vodilnih institucij kot tudi MŠZ omenjene finančna podpora, socialnovarstvene pravice in materinske pravice. Čeprav posamezne institucije ta temeljna vprašanja obravnavajo drugače, po zaslugi kombinacije zakonskih in regulativnih predpisov obstaja na tem področju minimalna raven zaščite za športnice.

FINANČNA PODPORA IN SOCIALNOVARSTVENE PRAVICE

Med vprašanji, ki jih obravnava ta študija, se eno najpogostejših nanaša na plačilo elitnih športnic pri vzpostavljanju športnega udejstvovanja žensk na elitni ravni, saj je finančna podpora ključnega pomena. Čeprav se na mednarodni in evropski ravni Mednarodna organizacija dela, Svet Evrope in Evropska unija ne ukvarjajo neposredno s podporo za elitne športnice, imajo vse predpise o enakem plačilu:

- **Konvencija št. 100 o enakem plačilu**^[55], ki je bila sprejeta leta 1951, veljati pa je začela leta 1953, je **ena od osmih temeljnih konvencij MOD, ki varujejo delovne standarde**. Države članice so zavezane k izvajanju načela enakega plačila prek domačega prava, kolektivnih pogodb ali kako drugače. Drugače povedano, z ratifikacijo te konvencije države članice izkažejo pripravljenost, da v okviru nacionalnega pravnega reda sprejmejo pravne akte, ki vsem delavcem in delavkam zagotavljajo enako plačilo. V Evropi je to konvencijo ratificiralo 51 držav.

V skladu z evropsko klasifikacijo MOD tega niso storile naslednje države: Armenija, Azerbajdžan, Gruzija, Izrael, Kazahstan, Kirgizistan, Tadžikistan, Turkmenistan in Uzbekistan.

Države, ki tega niso storile, so: Armenija, Azerbajdžan, Gruzija.

- **Evropska socialna listina**[56], ki je bila sprejeta leta 1961 in revidirana leta 1966, **dopolnjuje Evropsko konvencijo o človekovih pravicah**. Jamči ekonomske in socialne pravice z določbami o npr. socialnem varstvu, blaginji in zaposlitvi ter spodbuja enakost moških in žensk. Tako so njene podpisnice pripravljene zagotoviti enake možnosti, pravice in plačilo za moške in ženske. V Evropi je to listino ratificiralo 42 držav.

- **Listina EU o temeljnih pravicah**[57], ki je bila sprejeta leta 2000, veljati pa je začela leta 2009, združuje **vse temeljne pravice, ki so varovane v EU**. V členu 23 se spodbuja enakost moških in žensk na vseh področjih, »vključno z zaposlovanjem, delom in plačilom za delo«. Poleg tega ta listina priznava zdravstveno varstvo, socialno varstvo in socialno pomoč kot bistvene elemente temeljnih pravic v EU.

Namen teh določb je doseči enakost spolov. V okviru vseh teh konvencij in listin so države članice zavezane k zagotavljanju enakih delovnih pogojev za moške in ženske.

Vendar teh zavez ni mogoče neposredno uporabiti v športu pri elitnih športnikih, še manj pa pri elitnih športnicah, saj številne pri ukvarjanju s svojo dejavnostjo niso zaposlene.

Enako plačilo v športu je pojem, ki ga je težko ponotranjiti in uresničevati. Zgolj v ponazoritev, po Forbsovi lestvici 50 najboljše plačanih športnikov v letu 2022[58] je na prvem mestu Lionel Messi s skupnimi dohodki v višini 130 milijonov USD (od tega je 75 milijonov USD ustvaril »na igrišču«, 55 milijonov USD pa »zunaj igrišča«). Na tej lestvici sta le dve ženski, nobena od njiju pa ni nogometašica. Čeprav je primerjava zapletena, ker gre za različna športa, je na 19. mestu Naomi Osaka s skupnimi dohodki v višini 59,2 milijona USD (od tega je 1,2 milijona USD ustvarila »na igrišču«, 58 milijonov USD pa »zunaj igrišča«). Gre za **razliko v vrsti dohodkov**. Osakino premoženje namreč v glavnem temelji na »dohodkih zunaj igrišča«, medtem ko pri Messiju ni tako.

Trenutni športni gospodarski model temelji na **športni izpostavljenosti**. Ko gre za elitne športnike, so tisti, ki tekmujejo v moštvenih športih, bolje plačani od tekmovalcev v individualnih športih. Nasprotno pa velja za elitne športnice[59]. Čeprav je televizijska izpostavljenost športnic in športnikov v individualnih športih skoraj enaka, je razlika v primerjavi s športniki v moštvenih športih še vedno precejšnja. Na primer v času priprave tega dokumenta (aprila 2023) televizijske pravice za prenos bližajočega se svetovnega nogometnega prvenstva za ženske na ozemlju Francije še niso bile podeljene[60]. To bi bilo pri enakem parametru (tj. svetovno prvenstvo v Avstraliji in na Novi Zelandiji) v primeru svetovnega nogometnega prvenstva za moške neverjetno.

Čeprav nekateri elitni športniki ne služijo denarja s športnim udejstvovanjem, imajo nekateri možnost z nastopanjem na tekmovanjih na visoki ravni priti do denarja v obliki denarnih nagrad. Ta način se uporablja v moštvenih in individualnih športih, čeprav ne ustreza opredelitvi »plačila« iz navedenih konvencij. Denarna nagrada namreč ne prihaja iz delovnega razmerja in ni posledica dela, ki bi ga športnik opravil na tekmovanju[61]. Gre za način razdeljevanja enkratnih denarnih nagrad zmagovalcem ali najboljšim športnikom tekmovanja. Večina zvez zagotavlja na tekmovanjih pod njihovim nadzorom enake denarne nagrade za oba spola[62]; to velja za atletiko, odbojko, rokomet, tenis in plavanje. Zdi se, da pri treh disciplinah, ki so predmet te analize, denarne nagrade niso enake. Denarne nagrade v nogometu, ragbiju in košarki se razlikujejo glede na to, ali gre za moško ali žensko tekmovanje[63]. V kolesarstvu so denarne nagrade razen pri eni ali dveh glavnih dirkah enake.

Denarna nagrada je enkratno plačilo. Kljub temu je element, ki nam omogoča, da primerjamo razvoj moškega in ženskega športa. Ti **denarni zneski se razlikujejo od celotnega plačila**, saj športnice, ki tekmujejo na visoki ravni, redko prejmejo celotno plačilo. Kljub temu **dohodki večinoma temeljijo na nacionalnih okvirih, ki veljajo za posamezno športnico in ki se enako uporabljajo le za nekatere evropske športnice**.

Kar zadeva socialnovarstvene pravice, zajamčene z *Evropsko socialno listino* oziroma *Listino o temeljnih pravicah*, ureditev zveze ni popolnoma natančna. V ureditvi UCI najdemo le nekaj predpisov, ki omenjajo konkretne ukrepe za (npr. življenjsko ali nezgodno) zavarovanje poklicnih kolesark. Razen tega primera se zdi, **da zaščita na področju zavarovanja in socialnega varstva elitnih športnic temelji na nacionalnem socialnem pravu**.

MATERINSKE PRAVICE

Druga tema, ki jo obravnavajo mednarodno pravo in predpisi zvez, se nanaša na materinske pravice. V okviru te analize se uporablja naslednja opredelitev materinskih pravic iz člena 33 *Listine Evropske unije o temeljnih pravicah*: »Za uskladitev družinskega in poklicnega življenja ima vsakdo pravico do varstva pred odpustitvijo zaradi materinstva ter pravico do plačanega porodniškega in starševskega dopusta ob rojstvu ali posvojitvi otroka« [64].

Na mednarodni in evropski ravni so v zvezi s to temo MOD, Svet Evrope in EU sprejeli naslednje regulativne dokumente:

- **Konvencija št. 183 o varstvu materinstva** [65]: MOD jo je sprejela leta 2000, konvencija **pa ženskam daje posebne socialnovarstvene pravice**. V okviru te konvencije se podpisnice zavezujejo, da bodo v svojo nacionalno zakonodajo uvrstile predpise, ki spodbujajo:
 - varstvo nosečnosti;
 - pravico do materinskega dopusta;
 - pravico do vrnitve na delo na isto delovno mesto.

To konvencijo je ratificiralo 27 evropskih držav.

V skladu z evropsko klasifikacijo MOD tega nista storila Azerbajdžan in Kazahstan;

- **Priporočilo št. R(96)51 o usklajevanju poklicnega in družinskega življenja** [66]: Odbor ministrov Sveta Evrope državam članicam priporoča, da v okviru nacionalne zakonodaje moškim in ženskam priznajo »**pravico do izrabe starševskega dopusta** v obdobju, ki ga določijo nacionalni organi, ne da bi pri tem izgubili svojo zaposlitev ali druge povezane pravice, določene s predpisi na področju socialnega varstva ali zaposlovanja. Morala bi obstajati možnosti delne izrabe takega starševskega dopusta med obema staršema«;
- **Direktiva 2006/54 o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu** [67]: člen 15 govori o **pravici do vrnitve s porodniškega (materinskega) dopusta**. V njem je določeno naslednje: »Ženska na porodniškem dopustu je po koncu porodniškega dopusta upravičena do vrnitve na svoje delovno mesto ali na enakovredno delovno mesto pod pogoji, ki zanjo niso manj ugodni, in ima pravico do vseh izboljšav delovnih pogojev, do katerih bi bila upravičena med svojo odsotnostjo«;

- **Direktiva 92/85 o uvedbi ukrepov za spodbujanje izboljšav na področju varnosti in zdravja pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo**[68]: določa najmanj 14 zaporednih tednov materinskega dopusta za ženske.

S temi predpisi se države članice zavezujejo, da bodo ženskam priznale pravice in si prizadevale odpraviti vpliv materinstva na poklicno pot žensk.

Elitnim športnicam so, odvisno od stanja ureditve disciplin, materinske pravice zajamčene v nekem obsegu. **Najboljši sistem zaščite je vzpostavila FIFA**: s svojimi predpisi izpolnjuje zahteve, ki so jih določile prejšnje konvencije, saj uvaja najmanj 14-tedenski plačani materinski dopust, prepoveduje prenehanje pogodbe nogometašicam zaradi nosečnosti ter jim zagotavlja, da dojijo in se po nosečnosti vrnejo k igranju. Kljub temu ti predpisi veljajo le za elitne športnice, ki imajo pogodbo o zaposlitvi.

Kar zadeva moštvene športe, je nogomet edini, v okviru katerega so vzpostavljeni takšni standardi varstva materinstva: regulativni dokumenti zvez na področju odbojke, rokometu in košarke ne vsebujejo predpisov v zvezi s temi temami. Pri FIBA so sprejeli le nekatere posebne predpise za sodnice.

Kar zadeva individualne športe, je mehanizmov v zvezi z materinskimi pravicami precej manj. MŠZ se pri sprejemanju posebnih predpisov glede nosečnosti ukvarjajo z vprašanji uvrščenosti na lestvici in izvajanjem predpisov za športnice, ki prenehajo tekmovali med nosečnostjo. Na primer v okviru predpisov ITF se tak mehanizem lahko uporabi, ker ITF nadzoruje uvrščenosti na lestvici. Po drugi strani za plavalke ni predvidena posebna uvrščenost na lestvici. Kot samostojne nastopajoče morajo same organizirati svojo vrnitev na tekmovanja. Pri tem jih lahko podpora zagotovi klub, če je dovolj razvit. Kljub temu ni enotnega okvira za evropske plavalke.

Znotraj naše analize je edina izjema UCI: pri nastopanju na tekmovanju **UCI Women's World Tour morajo moštva izpolniti številne zahteve glede plačanega materinskega dopusta in posebnega statusa, ki športnicam pomaga, da ohranijo uvrstitev na lestvici**. Poleg tega UCI od moštev zahteva, da krijejo stroške zavarovanja za primer materinstva, če ni lokalnega sistema socialne varnosti. Ta ugotovitev je neposredno povezana s posebno strukturo UCI, ki nadzoruje organizacijo tekmovanja UCI Women's World Tour in izbira nastopajoča moštva.

Težave, s katerimi se MŠZ srečujejo pri poseganju v razmerja med športnicami in klubi, pojasnjujejo **majhno število predpisov, s katerimi se v regulativnih dokumentih zvez varujejo materinske pravice**. Uveljavljanje kakršnih koli minimalnih zahtev za klube zunaj delovnega razmerja je težavno. Če nacionalno pravo vsebuje izrecne predpise o materinskih pravicah, jih lahko športne organizacije lažje izvajajo. Poleg tega bi socialnovarstvene pravice elitnih športnic (ko imajo te enkrat pogodbo o zaposlitvi) lahko pomagala varovati socialni dialog in sklepanje KP, ki vsebujejo te pravice.

Ta raznovrstnost položajev kaže na omejitve pri uporabi teh pravic, ki sta jih določili MOD in EU, saj so večinoma predvidene za delavce. Če elitna športnica nima statusa delavke, so mehanizmi, ki veljajo zanjo, odvisni od ureditve njene discipline. Tako je odvisna od zavez posamezne MŠZ glede materinskih pravic in/ali nacionalnega razvoja elitnih lig in klubov (kadar mednarodne zveze ne vzpostavijo okvira). To pojasnjuje veliko raznovrstnost položajev in morebitnih pravic športnic. Čeprav se lahko športnice, ki niso v pogodbenem razmerju s klubom ali zvezo, med nosečnostjo prostovoljno prenehajo ukvarjati s športom, imajo lahko pri vrnitvi v šport težave zaradi pomanjkanja podpore.

PREOSTALE TEME, POVEZANE Z ZAŠČITO ŠPORTNIC

Poleg ključnih tem, opredeljenih v okviru te analize, se lahko kot korak v smeri boljše zaščite in obravnave elitnih športnic pojavljajo tudi druge teme, povezane z enakostjo spolov in ženskami v športu. Vodilne institucije in mednarodne športne zveze jih podrobno obravnavajo v različnih aktih: ti lahko veljajo za nekatere elitne športnice, poleg tega pa prispevajo k zaščiti žensk v športu.

DODATNI AKTI, KI SO JIH SPREJELE VODILNE INSTITUCIJE

MOD, SE in EU so sprejeli tudi druge predpise, ki sicer niso neposredno povezani s štirimi temami te analize, vendar so lahko še vedno v korist športnic. V nadaljevanju je prikazan seznam nekaterih takih predpisov:

Mednarodna organizacija dela

- **Konvencija št. 156 o delavcih z družinskimi obveznostmi (1981)[70]:** države, ki so ratificirale to konvencijo, so se dogovorile, da jo bodo uporabljale »za vse panoge gospodarske dejavnosti in vse kategorije delavcev«. Posledično s to konvencijo priznavajo posebne pravice delavcem z obveznostmi, kot so **pravice do enakih možnosti, ureditve dela in ponovnega vstopa na trg dela ali ostajanja na njem**.
To konvencijo je ratificiralo 25 evropskih držav.
- **Konvencija št. 98 o pravicah organiziranja in kolektivnega dogovarjanja (1949)[71]:** MOD je v tematskem dokumentu o dostojnem delu v svetu športa Decent Work in the World of Sport poudarila **pomembnost izvajanja temeljnih načel in pravic v športni dejavnosti**. Zato bi tudi športniki morali uživati svobodo združevanja in kolektivnega dogovarjanja. Ta pravica se lahko uresniči z ustanovitvijo sindikata ali odbora športnikov.
To konvencijo je ratificiralo 51 evropskih držav.
- **Konvencija št. 175 o delu s krajšim delovnim časom (1994)[72]:** Ker so **ženske bolj upravičene do dela s krajšim delovnim časom**, je treba ta pojem proučiti[73]. Delavec, ki dela krajši delovni čas, pomeni „zaposleno osebo, katere običajni delovni čas je krajši od delovnega časa primerljivih delavcev, ki delajo polni delovni čas“. Ta konvencija **izboljšuje in varuje kakovost dela delavcev, ki delajo krajši delovni čas**, tako da zagotavlja prehajanje med krajšim in polnim delovnim časom, omejuje spremenljivost njihovih delovnih ur in zagotavlja minimalno število teh.
To konvencijo je ratificiralo 14 evropskih držav.

Svet Evrope

Priporočilo št. R (98) 14 o vključevanju vidika spola[74]: Odbor ministrov spodbuja vlade držav članic, da izvajajo vključevanje vidika spola, ki je opredeljeno kot: „(re)organizacija, izboljšanje, razvoj in ocenjevanje političnih procesov, da bi akterji, ki so običajno vključeni v oblikovanje politik, vidik enakosti spolov vključili v vse politike na vseh ravneh in v vseh fazah“. Države članice lahko za dosego teh ciljev „podpirajo ter spodbujajo politike in prakse [...] na vseh področjih ter vseh ravneh športa in za ta namen vzpostavijo posebne mehanizme“.

Evropska unija

- **Direktiva 2010/41/EU o uporabi načela enakega obravnavanja moških in žensk, ki opravljajo samostojno dejavnost**[75]: Včasih se morajo športniki samozaposliti, da bi se lahko s svojo dejavnostjo ukvarjali na elitni ravni. Ta direktiva priznava pravice tej kategoriji delavcev, na primer v obliki načela enake obravnave in dajatev za materinstvo. Drugače povedano, **samozaposleni športniki so upravičeni uveljavljati posebne pravice v zvezi s svojim statusom.**
- **Direktiva 97/81/ES o okvirnem sporazumu o delu s krajšim delovnim časom**[77]: elitni športniki so lahko tudi delavci s krajšim delovnim časom. Namen te direktive je izboljšati položaj delavcev s krajšim delovnim časom z določitvijo **načel nediskriminacije med delavci s polnim in delavci s krajšim delovnim časom ter zagotovitvijo možnosti dostopa do dela s krajšim delovnim časom.**
- **Zakonodaja EU o družinskem dopustu ter usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja**[76]: Usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja je za športnike bistvenega pomena, saj ukvarjanje s športom zahteva prilagodljivost. Ta zakonodaja določa pravice delavcev, da se zagotovi, da lahko dosežejo to usklajenost. Tako **krepi starševske pravice športnika in mu daje pravico, da zahteva prilagodljivo ureditev dela.**

POSEBNI UKREPI, KI JIH IZVAJAJO MEDNARODNE ŠPORTNE ZVEZE

Čeprav imajo MŠZ v svojih regulativnih okvirih majhno število predpisov v zvezi z elitnimi športnicami, si prizadevajo določiti posebne ukrepe za spodbujanje enakosti spolov. Kljub tem ukrepom, ki se ne nanašajo vedno na udejstvovanje športnic na visoki ravni, obravnavajo pomembne teme, kot so načelo nediskriminacije, boj zoper nasilje in enaka zastopanost spolov v upravljaljskih organih. V naslednji preglednici so podani primeri predpisov, ki jih je posamezna MŠZ sprejela v zvezi s temi temami:

	Moštveni športi					Individualni športi			
	FIBA	FIFA	FIVB	IHF	WR	ITF	UCI	WAq	WAt
Predpisi o načelu nediskriminacije na podlagi spola	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Predpisi o načelu preprečevanja nadlegovanja in/ali nasilja			<u>0</u>				<u>0</u>		
Predpisi o obvezni minimalni zastopanosti spolov v upravljaljskih organih	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>		<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Posebni predpisi o materinstvu		<u>0</u>				<u>0</u>	<u>0</u>		
Predpisi o enakosti spolov na področju denarnih nagrad na velikih tekmovanjih ali dogodkih			<u>0</u>	<u>0</u>		<u>0</u>		<u>0</u>	<u>0</u>
Ukrepi za razvoj ženskega amaterskega športa		<u>0</u>			<u>0</u>	<u>0</u>			
Ukrepi za razvoj ženskega elitnega športa	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>		<u>0</u>	<u>0</u>			

V zvezi z glavnimi temami, ki se nanašajo na ženske, regulativni dokumenti MŠZ vedno omenjajo **načelo nediskriminacije na podlagi spola** (in načelo nediskriminacije na podlagi rase, vere, spolne usmerjenosti ali drugih osebnih okoliščin). Vendar pa to **ne zajema neposredno enakih pogojev za športno udejstvovanje športnikov in športnic**. MŠZ se na športno udejstvovanje osredotočajo v prvi vrsti kot na celoto. Kljub temu lahko razlike pri obravnavi elitnih športnikov najdemo na različnih področjih (ta segajo od finančne podpore do dostopnosti infrastrukture ter tehnične in zdravstvene podpore), saj niso zgolj odvisne od ukrepanja MŠZ.

Prvič, kot je bilo že povedano, prvotni namen regulativnih dokumentov MŠZ ni organizacija pogojev za športno udejstvovanje elitnih športnikov: njihov glavni poudarek je na **tekočem delovanju mednarodnih in nacionalnih zvez ter organizaciji mednarodnih tekmovanj**. Čeprav MŠZ včasih urejajo razmerja med klubi in ligami na mednarodni ravni, redko prihajajo v stik s klubi na državni ravni. Drugič, področje uporabe teh dokumentov MŠZ je odvisno od nekaterih stvari: MŠZ so pristojni za nacionalne zveze in lokalne klube (prek članstva), vendar ne morejo nalagati nepraktičnih ukrepov. Zahteve glede pogojev za ukvarjanje s športom niso nujno področje, za katero bi bile odgovorne MŠZ: za ukrepanje glede pogojev za športno udejstvovanje elitnih športnic bi bili lahko najbolj primerni nacionalne zveze, klubska združenja in lokalni klubi.

Poleg načela nediskriminacije, ki ga omenjajo vse MŠZ, so bili sprejeti **posebni predpisi o materinstvu ali enaki zastopanosti spolov v komisijah ali upravljavskih organih**. Ti predpisi se lahko vključijo v splošni premislek glede športnega udejstvovanja žensk, vendar se ne nanašajo posebej na pravice športnic. **Zveze in mednarodno pravo se redko ukvarjajo z vsemi štirimi opredeljenimi temami.**

Kljub temu nekateri MŠZ pri ukvarjanju s pogoji za športno udejstvovanje elitnih športnic ukrepajo tako, da branijo ženski elitni šport in vlagajo v udejstvovanje športnic na visoki ravni, čeprav pri tem ne gre za regulativno ukrepanje. Kadar zveze športnicam ne morejo zagotoviti plačila ali kadar ne morejo neposredno ukrepati, nekatere med njimi uporabijo različne mehanizme, ki prispevajo k **razvoju ženskega športa na visoki ravni**. Primeri tega so strategija FIFA za ženski nogomet FIFA Women's Football Strategy[78], dokument o pospeševanju globalnega razvoja v ženskem ragbiju za obdobje 2021–2025 Accelerating the global development of women in rugby 2021–2025, kakovostna tekmovanja WR na visoki ravni[79] in strategija ITF za enakost spolov za obdobje 2019–2024 ITF Gender Equality Strategy 2019–2024[80]. **Čeprav je namen teh akcijskih načrtov razviti ženski šport po vsem svetu**, skoraj vedno vključujejo tudi posebne ukrepe za športno udejstvovanje na visoki ravni.

Najbolj razvit program ima FIFA, saj je njen namen raziskati »oblikovanje elitnih nogometnih akademij za ženske pri združenjih svojih članov s potrebno infrastrukturo, ki bo dekletom omogočila organizirano in redno vadbo v okviru priprav na regionalna in konfederacijska tekmovanja ter tekmovanja FIFA« ter zagotoviti »finančno in operativno podporo na področju igralske infrastrukture, razvoja, izobraževanja tehničnega osebja in izvajanja programov na visoki ravni« [81].

Mednarodna tekmovanja so sredstvo za **spodbujanje nogometnega udejstvovanja na elitni ravni**. Na primer v strategiji FIFA za ženski nogomet je navedeno, da bo »FIFA optimizirala svoja tekmovanja, da poskrbi za predstavitev najboljših igralk in moštev ter za uspešen način razvoja prihodnjih zvezd ženskega nogometa«.

ITF prav tako želi športnicam omogočiti nastopanje na tekmovanjih na visoki ravni, enako pa velja tudi za WR: Izvajanje splošnega sistema, ki spodbuja dekleta in ženske, je prvi korak k oblikovanju organiziranega sistema na visoki ravni za športnice v teh disciplinah. Kljub temu so ti ukrepi zunaj regulativnega okvira zvez in temeljijo na njihovih prostovoljnih zavezah. Čeprav se lahko primer takega ukrepa uporabi za mehanizme športnega udejstvovanja na visoki ravni, najdemo prostovoljne zaveze MŠZ tudi na drugih področjih. Primer tega je **zaveza UCI**, da na svojih tekmovanjih do leta 2023 **zagotovi enake denarne nagrade** za oba spola.

ORIS

Med štirimi temami, opredeljenimi kot osrednje za udejstvovanje športnikov, se v predpisih mednarodnih institucij (ne glede na to, ali gre za institucije iz športnega sektorja ali javne organe, ki se občasno ukvarjajo z urejanjem športa) pojavljata le temi finančne podpore in materinstva. Čeprav ti predpisi ne zajemajo položaja elitnega športnega udejstvovanja v Evropi, organi izvajajo posebne ukrepe za krepitev zaščite elitnih športnic. Še vedno obstajajo razlike glede na posamezen status, raven in disciplino športnic. Kljub temu vsi ugotovljeni ukrepi kažejo, da se športne strukture zanimajo za te teme.

Po drugi strani na mednarodni ravni nista obravnavani temi zdravstvene in tehnične podpore ter dostopa do objektov (razen pri UCI, kakor je bilo že povedano). Ker se mednarodne institucije pri tem v glavnem opirajo na lokalne ali nacionalne okoliščine ter so odvisne od zavez nacionalnih zvez in lokalnih klubov, stežka spremljajo in nadzorujejo pogoje za športno udejstvovanje z uvajanjem morebitnih enotnih elementov pri delovanju lokalnih športnih klubov. Institucije se vse bolj zanimajo za te teme, čeprav nimajo posebnih predpisov glede položaja elitnih športnic.

V okviru te analize so najpomembnejši predpisi tisti, ki obravnavajo položaj žensk. Ker se številni predpisi nanašajo na delavce, so glavne omejitve, da večina elitnih športnic nima statusa delavk. Razvitost evropskega športnega sektorja omogoča le majhnemu številu elitnih športnikov, da uživajo nekatere od teh pravic.

Poleg tega bi bilo tudi v primeru, če bi bili nekateri akti lahko pravno zavezujoči na evropski in mednarodni ravni, treba revidirati sankcije za njihovo nespoštovanje. Zato so te zaveze bolj dojete v smislu zagotavljanja načina, ne pa doseganja rezultatov.

Tako so številni ukrepi odvisni od organiziranosti posamezne discipline na državni ravni ali proaktivnosti akterjev. Zato je zanimivo dopolniti pravno analizo s konkretnimi neposrednimi povratnimi informacijami evropskih elitnih športnic. Njihove izkušnje pomagajo ugotoviti, kako se navedeni predpisi uporabljajo na državni in lokalni ravni ter katere ukrepe izvajajo akterji s področja športa.

2. DEL – PREGLED STANJA V ZVEZI S ŠPORTNICAMI V EVROPI

Kot je bilo že povedano, na različnih ravneh (državni, evropski, mednarodni) obstajajo predpisi o elitnem športnem udejstvovanju oziroma o tem, kaj je tako udejstvovanje in kaj ga obkroža. Ni nujno, da se zadevni predpisi nanašajo konkretno na športnice ali športnike v splošnem, saj lahko veljajo za vse delavce, odvisno od institucije, ki je sprejela predpis (MOD, SE, EU). Poleg tega so predpisi, ki jih sprejmejo MŠZ, večinoma povezani s športnicami na najvišji ravni. Kljub vključevanju nekaterih minimalnih zahtev v vse regulativne dokumente **se športnice lahko srečajo z velikim razhajanjem med pravili iz predpisov na različnih ravneh in dejanskimi okoliščinami**. Kakor je bilo že povedano, predpisi MŠZ redko vsebujejo določbe, ki urejajo pogoje za športno udejstvovanje elitnih športnikov oziroma natančneje elitnih športnic.

V tem delu smo proučili **trenutni položaj evropskih športnikov, ki nastopajo na visoki ravni**. Iz pogovorov s projektnimi partnerji smo izluščili štiri teme, ki v največjem obsegu vplivajo na udejstvovanje športnikov. Stopnja tega udejstvovanja je odvisna od podpore, ki je v okviru teh tem zagotovljena športnikom.

Pomembne teme, ki so bile proučene, so:

- Finančna podpora in socialnovarstvene pravice;
- Materinske pravice;
- Zdravstvena in tehnična podpora;
- Dostop do objektov.

Namen tega dela je **razumeti okolje položajev, v katerih so športnice, in dopolniti predhodni regulativni pregled s konkretnimi povratnimi informacijami športnic**.

V Italiji, Franciji, na Portugalskem, v Sloveniji in Španiji je bila opravljena **anketa**, njen namen pa je bil pridobiti vhodne podatke o konkretnih okoliščinah ter izkušnjah športnih institucij in športnikov v evropskih državah. V okviru njenega vprašalnika je 342 elitnih športnic in 69 športnih organizacij prispevalo k opisu svojega konkretnega položaja elitne športnice oziroma organizacije na področju evropskega ženskega športa. Ker so v številu odgovorov glede na državo, šport in vrsto športne organizacije precejšnje razlike, je bistveno, da se podatki, pridobljeni z anketo, razlagajo previdno. Kljub temu ti podatki prinašajo dragocena spoznanja o položajih športnic v Evropi.

V okviru te analize so bili opravljeni tudi pogovori s FIFPRO in španskim vrhovnim svetom za šport, da bi **bolje spoznali mehanizem, na katerem temelji športni ekosistem**, povezan s položajem športnic v Evropi. Na ti organizaciji smo se obrnili z vidika vhodnih podatkov, ki bi jih lahko priskrbeli za to študijo.

Po eni strani je **FIFPRO** mednarodni organ, ki prek 66 sindikatov, včlanjenih vanj, združuje 65.000 nogometašev z vsega sveta (trenutno večinoma moških). FIFPRO se ukvarja s številnimi vprašanji glede **pravic in interesov športnikov**, vključno z njihovim zaposlitvenim statusom, dostopom do pravnega varstva, trajanjem pogodb in vadbenimi pogoji. Strategije in pristopi, ki jih uporablja FIFPRO, so prilagojeni edinstvenim značilnostim in potrebam posameznega nogometnega ekosistema. Na evropski ravni se FIFPRO aktivno vključuje kot **socialni partner**, pri čemer v sodelovanju z drugimi socialnimi partnerji soustvarja napredek. FIFPRO dojema socialni dialog kot sredstvo za spodbujanje bolj trajnostnega in boljšega nogometnega ekosistema. Od leta 2008 je član Odbora EU za socialni dialog na področju poklicnega nogometa.

Po drugi strani je **španski vrhovni svet za šport** Consejo Superior de Deportes neodvisen upravni organ, ki **skrbi za državno upravljanje na področju športa**. Španski vrhovni svet za šport ima precejšnja pooblastila, vključno s priznanjem obstoja športa, dovolitvijo ali razveljavitvijo ustanovitve ter sprejemanjem statuten in drugih predpisov španskih športnih zvez. Kot nacionalni subjekt s svojim institucionalnim vidikom in ukrepi za zagotavljanje podpore zaščiti športnikov prispeva k pridobivanju spoznanj o praktičnem izvajanju nacionalnih ukrepov.

FIFPRO se kot **reprezentativna športna organizacija** zaveda različnih položajev, v katerih se lahko znajdejo športniki, vsaj na področju evropskega nogometa. Gre za najrazvitejši šport v Evropi, kar pripomore k vpogledu v stanje v posameznih državah članicah. Španski vrhovni svet za šport ima kot **nacionalni upravljavski organ na področju športa** bolj institucionalno mnenje. Svet pomaga razumeti vključevanje športnic v nacionalni športni okvir.

Primerjava med reprezentativno športno organizacijo in nacionalnim upravljavskim organom na področju športa zadeva dva vira varstva pravic športnikov: regulativni okvir zvez za posamezne discipline in pravni okvir za ukrepanje upravljavskih organov glede dobrobiti športnikov.

Bistveno je upoštevati, da so stališča teh subjektov omejena na konkreten sektor in področje. Kljub temu so njihovi podatki še vedno zanimivi, saj razkrivajo drugačen pristop k pravicam športnic.

V tem delu bodo z uporabo dosledne zgradbe proučene štiri teme in njihovi ustrezni vidiki, tj. predstavljene bodo trenutne okoliščine in možnosti športnic v Evropi, prikazani bodo primeri dobrih praks, ki jih izvajajo konkretne športne organizacije, nato pa bodo na podlagi teh dobrih praks podane smernice, ki se lahko uporabijo kot izhodišča za izboljšanje okoliščin športnega udejstvovanja športnic na visoki ravni.

FINANČNA PODPORA IN SOCIALNOVARSTVENE PRAVICE

Izvajanje finančne podpore in socialnovarstvenih pravic sta nujna za lažji razvoj ženskega športa na visoki ravni. Pomanjkanje finančne podpore je eden od glavnih razlogov, zaradi katerega se športnice prenehajo ukvarjati s športom, saj morajo služiti denar in včasih ne morejo uskladiti športnega udejstvovanja na visoki ravni z zaposlitvijo s polnim delovnim časom ali študijem.

Prejemanje podpore pri športnikih je večinoma odvisno od njihovih rezultatov, nacionalnega prava ali celo okoliščin njihove discipline. V nadaljevanju je sicer podan **pregled tipoloških položajev, v katerih se lahko športniki znajdejo**, pri čemer pa je treba upoštevati, da so športne discipline po evropskih državah različno organizirane. Ugotavljanje skupnega položaja evropskih elitnih športnic je zahtevno.

- Če je njihova disciplina na državni ravni dovolj dobro organizirana, se lahko finančna podpora za športnice izvaja v obliki **mesečnih plačil**. Ta plačila izplačujejo v glavnem klubu ali zveze: v takih primerih imajo športnice s temi organi pogodbo, npr. pogodbo o zaposlitvi ali dvostranski sporazum, v katerem so določene pravice in obveznosti športnice ter njenega sopogodbnika.
 - Pogodbe o zaposlitvi s klubi so večinoma prisotne v moštvenih športih, tudi če nacionalne lige niso opredeljene kot poklicne.
Primeri: moštva v francoski rokometni ligi in angleški nogometni ligi morajo z določenim minimalnim številom igralk skleniti pogodbo o zaposlitvi in jim izplačevati mesečno plačilo, ker sta ti ligi po nacionalnem pravu popolnoma poklicni. Na podlagi statusa poklicne igralk lahko športnica uživa tudi delavske socialnovarstvene pravice, kot so materinske pravice (starševski dopust, socialno zavarovanje itd.). Te stvari so v teh ligah obvezne zaradi nacionalnih predpisov zvez (ki jih včasih dopolnjuje posebna KP).
Poleg tega obstajajo številni različni položaji, v katerih športnice nimajo sklenjene pogodbe o zaposlitvi s klubom in se lahko oprejo le na t. i. dvostranski sporazum. Čeprav se ti sporazumi ne štejejo za pogodbe o zaposlitvi, še vedno ustvarjajo zaveze na strani športnih institucij in športnic. Poleg tega ustvarjajo organizirano okolje za vadbo športnic.
 - Pri urejanju karier elitnih športnic imajo pomembno vlogo tudi nacionalne zveze. Nekatere zveze elitnim športnicam izplačujejo **mesečna plačila**, s katerimi podpirajo njihovo udejstvovanje. Taki primeri niso vedno urejeni v obliki pogodbe o zaposlitvi. Športnice lahko kot nadomestilo za nastopanje na mednarodnih tekmovanjih prejema tudi **dnevnice**, čeprav to ne spada v okvir pogodb o zaposlitvi, ki zagotavljajo redne dohodke.
Primeri: članice francoske ragbijske reprezentance imajo s francosko ragbijsko zvezo sklenjeno pogodbo o zaposlitvi za krajši delovni čas, ki jim v zameno za nastopanje na mednarodnih tekmovanjih za reprezentanco zagotavlja mesečna plačila čez vse leto.

- Športnice so lahko na podlagi svojega posebnega statusa upravičene do **dodatka k dohodku** v obliki **štípendij** ali **subvencij**, ki jih v večini primerov zagotavljajo zadevni nacionalni olimpijski komiteji ali nacionalni javni organi za šport. Ti statusi (ki se pogosto nanašajo na seznam »športnikov na visoki ravni«, ki prejemajo posebno podporo) po Evropi niso standardizirani, temveč so odvisni od posameznega nacionalnega športnega sistema. Ta finančna podpora neposredno pripomore k udejstvovanju športnice, ne da bi morala dati kakršno koli zavezo. *Primeri:* Španski vrhovni svet za šport ima določen seznam »športnikov na visoki ravni«. Športnik lahko na podlagi tega statusa, ki ga pridobi za pet let, zaprosi javni organ ali podjetje, ki je pripravljeno pomagati njegovemu športnemu udejstvovanju, za finančno podporo.
- Športniki lahko prejemajo plačila iz **dejavnosti, ki ne spadajo na področje športnega udejstvovanja**.
 - Številni športniki so **zaposleni za polni ali krajši delovni čas** na področjih, ki niso nujno povezana s športno dejavnostjo. Odgovori, prejeti v okviru projekta, kažejo, da se večina športnic ne ukvarja samo s športom, mnoge so tudi zaposlene.
 - Nekatere športnice so še študentke: na nekaterih univerzah lahko pridobijo status športnika na visoki ravni, ki jim daje **pravice do nekaterih prilagoditev ali štípendije**. Vendar tak status ne financira neposredno športnega udejstvovanja zadevne športnice.
- Še ena posebnost je ta, da lahko športnice finančno podporo prejemajo v obliki **spozorstva in poslovnih priložnosti**. Nekatere športnice lahko prejemajo finančno podporo od tretjih oseb, katerih osnovna dejavnost ne spada na področje športa, ki pa podpirajo udejstvovanje elitnih športnic.

Ti primeri kažejo na različne deležnike, ki so vključeni v zagotavljanje finančne podpore športnicam: med glavnimi so nacionalni olimpijski komiteji, nacionalne zveze in klubi, v nekaterih primerih pa ukrepajo tudi univerze in tretje osebe. Športnice na primer nekatera plačila prejemajo od regionalnih ali nacionalnih javnih organov, pa tudi MŠZ. V drugih primerih lahko športnice izkoristijo pogodbe, ki jih sklenejo z vojsko, policijo ali carino in ki jim na podlagi veljavnih pravnih aktov zagotavljajo finančno podporo za njihovo udejstvovanje.

Kakor je bilo že povedano, so ta plačila le včasih strogo uokvirjena. Čeprav so športnicam lahko na voljo pogodbe o zaposlitvi s svojimi klubi, so mogoče tudi druge ureditve (npr. ustni dogovori s klubi ali pogodbe s tretjimi osebami).

Ta raznovrstnost pogodb tudi pojasnjuje omejitve, s katerimi se športnice srečujejo pri varstvu svojih socialnovarstvenih pravic. Te pravice lahko namreč uživajo posameznice, ki jim je priznan status delavke: varstvo teh pravic izhaja neposredno iz izvajanja pogodbe o zaposlitvi, ki določa obvezno uporabo zahtev MOD ali EU.

Gre za ključno razliko med športnico, ki uživa pravice iz pogodbe o zaposlitvi, in tisto, ki ne uživa takih pravic. Športnica se na podlagi take pogodbe šteje za delavko, kar na strani delodajalca ustvarja nekatere obveznosti.

Če taka pogodba ne obstaja, športnica nima navedenega statusa. Posledično ni upravičena do mehanizmov za socialno varstvo delavcev, ki jih urejata mednarodno in evropsko pravo.

Tudi če obstajajo pogodbe o zaposlitvi za športnice, je za MŠZ in nacionalne lige ena največjih težav poskrbeti, da so te pogodbe v skladu z evropskimi in mednarodnimi predpisi.

FIFPRO je na primer ugotovil, da se MŠZ pri zagotavljanju skladnosti z minimalnimi zahtevami pogodb o zaposlitvi na državni ravni srečujejo z izzivi. Čeprav vse več nogometašev sklepa pisne pogodbe, je treba nujno upoštevati, da te pogodbe včasih ne vzpostavljajo delovnega razmerja. FIFPRO je v poročilu o globalnem zaposlovanju za leto 2017[82], v okviru katerega je bilo prejetih več kot 3.000 odgovorov nogometašev na visoki ravni, ugotovil, da je imelo pogodbo o zaposlitvi le 47 % teh nogometašev. Preostali so imeli amaterske pogodbe (34 %), pogodbe o samozaposlitvi (4 %) ali pa niso mogli opredeliti vrste pogodbe (15 %).

V Španiji je špansko združenje ženskih igralk futsala opravilo anketo, na katero je odgovorilo 97,5 % igralk iz lige[83]. Ugotovilo je, da je imelo 67 % teh igralk pogodbo. Pri tem je bilo 21 % teh pogodb ustnih, 50 % igralk pa je imelo plačo, nižjo od 499 EUR.

PRIMERI DOBRIH PRAKS

ŠPANSKA POKLICNA ŽENSKA NOGOMETNA LIGA:

Nedavna vzpostavitev španske poklicne ženske nogometne lige je odličen primer razvoja športnega udejstvovanja na visoki ravni. Španska vlada je ligo priznala za poklicno in neodvisno leta 2021: klubi trenutno od države prejemajo nekaj denarne podpore za svoj razvoj, vendar se bodo morali v treh letih finančno osamosvojiti. Tako imajo priložnost, da ustvarijo prihodke in vzpostavijo pogoje za nogometašice. Ker je liga zdaj poklicna, morajo klubi uporabljati upoštevno nacionalno pravo, po katerem morajo imeti vse pogodbo o zaposlitvi, njen okvir pa je urejen. Klubi in igralk se aktivno pogajajo o KP, s katero bi se določila uradno socialna in finančna podpora za igralk.

KOLEKTIVNA POGODBA:

Drug primer dobre prakse so socialni partnerji na področju ženskega rokometu v Franciji. Po daljših pogajanjih so sklenili KP[84], ki ureja pogoje za športno udejstvovanje rokometošic v francoski prvi ligi. KP določa minimalno plačo za igralk, njihov delovni čas, pogoje za odhod zaradi izpolnjevanja reprezentančnih obveznosti in njihov dopust.

Dobro je, da bodo ti ukrepi v obdobju 2023–2024 začeli veljati tudi za drugo ligo.

SMERNICE

Med mogočimi izboljšavami zaščite elitnih športnic je najpomembnejša **formalizacija poklicnega statusa**. Poklicni status pomeni, da so športnice upravičene do pogodbe o zaposlitvi in minimalne plače v skladu z upoštevničnimi socialnovarstvenimi predpisi. Pogosto je posledica socialnega dialoga, v okviru katerega se z ustreznimi socialnimi partnerji sklene KP, ali uradnega priznanja poklicnega statusa lige, zaradi česar morajo klubi začeti uporabljati določen sklop socialnovarstvenih predpisov.

Kljub temu je za tovrstno ukrepanje potrebna **precejšnja razvitost elitnega športa na državni ravni**. Moštvenim športom, kot so nogomet, rokomet, kolesarstvo in košarka, je v nekaterih državah pogosto priznan poklicni status, medtem ko se v drugih z njimi ukvarjajo na amaterski ravni. Drugi športi pa morajo šele doseči take razvojne korake (na primer ragbi, tenis in atletika). V teh primerih so klubi še na začetku razvoja in bi morali biti boljše organizirani, da bi lahko neposredno uporabili poklicni okvir. Zato je prvi korak **razvoj virov za te klube**, ki jih lahko priskrbijo zveze ali drugi deležniki. Osnovni pogoj za izvajanje KP ali priznanje poklicnega statusa lige so tako izpolnjeni posebni pogoji. Vendar je to odvisno od organizacije športnega gibanja v posamezni državi.

MATERINSKE PRAVICE

V skladu z opredelitvijo iz člena 33 *Listine Evropske unije o temeljnih pravicah* lahko **materinske pravice** vključujejo naslednje: »Za uskladitev družinskega in poklicnega življenja ima vsakdo pravico do varstva pred odpustitvijo zaradi materinstva ter pravico do plačanega porodniškega in starševskega dopusta ob rojstvu ali posvojitvi otroka«[85]. Posledično **imajo lahko materinske pravice različne oblike in so lahko bolj ali manj konkretne.**

V Evropi se uporaba in vsebina pravic ter pogoji zanje po posameznih državah razlikujejo. Kljub temu pobuda evropskih institucij omogoča opredelitev skupne podlage. Na primer na ravni EU *direktiva o nosečnosti* (92/85/EGS)[86] določa najmanj **14-tedenski plačani dopust za posamezno delavko, vključno s predporodnim in poporodnim obdobjem.**

Poleg tega analiza mednarodnih in evropskih institucij (MOD, SE, EU) kaže, da je varstvo materinskih pravic bistveno za priznanje posebnih pravic žensk.

Zanimivo je, kako je materinstvo varovano pri elitnih športnicah, saj so njihova telesa in **telesne sposobnosti njihova delovna orodja.** Zato lahko nosečnost močno vpliva na njihovo športno kariero. Kljub temu je ključno upoštevati, da se nekatere elitne športnice ne morejo ukvarjati s športom s statusom delavke. Posledično nekaterim ni mogoče zagotoviti pravic, ki izhajajo iz tega statusa.

Vprašalnik je pokazal, da večina športnic ni bila seznanjena s politiko svojih klubov ali športnih organizacij glede materinstva. To pomanjkanje seznanjenosti kaže, da se športi še vedno ne ukvarjajo dovolj z materinstvom.

Na primer leta 2017 so pri časopisu *El Pais* razkrili, da so nekatera španska nogometna in košarkarska moštva v pogodbe vključila določbe »**proti nosečnosti**«[87]. Te določbe bi klubom omogočile, da brez kakršnega koli nadomestila odpovejo pogodbe športnicam, če te zanosijo. Te določbe so v nasprotju z Listino EU o temeljnih pravicah[88], ki zagotavlja materinske pravice, vključno s pravico do varstva pred odpustitvijo zaradi nosečnosti.

Poleg tega so se odgovori športnic glede tega, ali bi otrok vplival na njihovo kariero, razlikovali. Po eni strani otrok pri nekaterih elitnih športnicah vpliva na njihovo kariero: »Žal mislim, da bi vplival. [...]. Pogosto mislimo, da zanositev zahteva opustitev poklicnega ukvarjanja s športom zaradi pomanjkanja virov, ki bi nam omogočili, da skrbimo za otroka in se hkrati ukvarjamo s športom.«

Po drugi strani otrok pri nekaterih športnicah ni nujno ovira: »Mislim, da ne bi vplival. Zahteval bi le več osebne organizacije in tudi zunanje pomoči,« ali celo: »Ne bi vplival, saj jih ima pozneje lahko tudi oče. Mislim, da lahko povzroči težave le na začetku.«

V odgovor na te teme predpisi na področju športa vse bolj obravnavajo materinske pravice. FIFA je prva MŠZ, ki zagotavlja tako varstvo. FIFA in FIFPRO sta po zaslugi tesnega sodelovanja tako sprejela nov predpis. Na primer člen 18(7)[89] določa, da so »igralke med veljavnostjo pogodbe upravičene do materinskega dopusta, ki je plačan v višini dveh tretjin njihove pogodbene plače«, **materinski dopust** pa opredeli kot »plačano odsotnost, ki traja najmanj 14 tednov in ki se igralki odobri zaradi nosečnosti, pri čemer mora najmanj osem tednov odsotnosti nastopiti po rojstvu otroka«.

Ta predpis je že privedel do sankcioniranja enega kluba: Sara Björk je pri FIFA tožila nekdanji klub (Olympique Lyonnais), ker ji niso plačali polne plače, ko je bila na materinskem dopustu. FIFA je maja 2022 klubu naložila, da plača več kot 82.000 EUR[90].

Tudi UCI in ITF sta ravnala podobno in sprejela nekatere predpise v zvezi z nosečnostjo.

V Evropi se KP sklepajo tudi za ženske v športu, pri čemer se upoštevajo njihove posebne potrebe v zvezi z nosečnostjo. Poleg tega **lahko KP pomaga določiti ustrezno obdobje materinskega dopusta** za športnice, na katere se nanaša. Na primer KP, sklenjena leta 2021, daje francoskim poklicnim rokometničkam pravico, da med materinskim dopustom 12 mesecev prejamejo plačo[91].

Kljub temu pa za športnice, na katere se ti predpisi ne nanašajo, ni posebnega mehanizma, kot je materinski dopust ali finančna podpora. **Ti mehanizmi so potrebni, da bi se športnice izognile organizacijskim težavam** (zlasti z vidika časa in finančnih virov), ki jih odvrčajo od tega, da bi hkrati imele športno kariero in skrbele za otroka. Športnice so tako navedle, da je »v amaterskem športu na visoki ravni skoraj nemogoče pet dni na teden delati in se ukvarjati s športom ter pri tem skrbeti za otroka« in da bi bilo »težko speljati dan, če je treba hkrati delati, se ukvarjati s športom in skrbeti za otroka«.

Tako se zdi, da je materinstvo še vedno ovira za elitno športno kariero.

Športne organizacije se vse bolj zavedajo posebnosti ženskega spola in jih tudi vse bolj urejajo. Poleg tega **lahko tudi javni organi zagotovijo mehanizme za varstvo materinskih pravic elitnih športnic.**

PRIMERI DOBRIH PRAKS

UKREPANJE JAVNIH ORGANOV:

španski vrhovni svet za šport je določil različne ukrepe za zagotavljanje podpore nosečim športnicam. Ti so naslednji:

- športnice, ki rodijo, prejemajo do otrokovega 3. leta starosti subvencijo v višini 3.000 EUR in podporo v višini 100 EUR na mesec;
- status DAN (športnik na visoki ravni), ki traja 5 let, se v primeru nosečnosti prestavi za 1 leto^[92];
- V primeru nosečnosti se prestavijo tudi olimpijske športne štipendije.

Italijanski oddelek predsedstva ministrskega sveta za šport nepoklicnim športnicam, ki zaradi materinstva začasno prenehajo tekrovati, zagotavlja mesečni prispevek. Ta se je v primerjavi s prejšnjimi leti povečal, in sicer na 12 mesečnih plačil po 1.000 EUR, poleg tega pa se je krog morebitnih upravičenk razširil na športnice, ki so bile aktivne v prejšnji športni sezoni.

REGULATIVNI OKVIRI ZVEZ:

Materinski dopust

- **Nogometna zveza Slovenije ter angleška ženska nogometna prva liga Women's Super League in druga liga Women's Championship:** na podlagi predpisov FIFA so poklicne nogometašice upravičene do 14-tedenskega plačanega materinskega dopusta.
- **Angleška ragbijska zveza Rugby Football Union:** reprezentantke s pogodbami so upravičene do 26-tedenskega plačanega materinskega dopusta.

Podpora za matere

- **Angleška ragbijska zveza Rugby Football Union in združenje ragbijistov Rugby Players' Association:** Nova *pravila o materinstvu, nosečem staršu in posvojitelskem dopustu* za reprezentantke s pogodbami vključujejo tudi možnost, da noseče igralke do nastopa materinskega dopusta opravljajo druge vloge na področju ragbija. Poleg tega bodo lahko njihovi otroci potovali z njimi tudi na tekme.
- **Nogometna zveza Slovenije:** pravica do opravljanja drugih vlog na področju nogometa med nosečnostjo in do varnega mesta za dojenje otroka.

SMERNICE

Ker se v pravnem okviru MOD ali EU materinske pravice večinoma nanašajo na delavke, še vedno obstajajo nekatere pomanjkljivosti pri zagotavljanju možnosti, da elitne športnice združijo kariero in nosečnost.

Pomembni ukrepi za boljšo zaščito športnic z vidika te problematike zajemajo **krepitev podpore pri vseh vidikih športnega udejstvovanja**, tj. telesnih, duševnih in finančnih vidikih karier športnic. Ta podpora bi se morala nadaljevati tudi po koncu nosečnosti, da se pripomore k okrevanju športnic.

Poleg tega je najboljši mogoči način za ohranjanje materinskih pravic športnic (če so te ustrezno opredeljene in branjene) **sprejetje pravnega akta**, kot je pogodba o zaposlitvi ali KP. Določbe v teh pravnih aktih lahko obravnavajo različne teme, kot sta materinski dopust in materinsko nadomestilo.

Poleg tega je pred sprejetjem takega pravnega akta, za kar je potrebna precejšnja raven profesionalizacije zadevnih struktur, tudi **ključno, da so športnice seznanjene z mehanizmi za podporo v primeru nosečnosti, ki jim jih zagotavljajo javni organi ali upravljavski organi na področju športa**.

TECHNICAL & MEDICAL SUPPORT

Pri oceni okoliščin in pravic športnic je ključno zavedanje, da sta zdravstvena in tehnična podpora eden od bistvenih elementov. **Zdravstvena in tehnična podpora se namreč nanašata na strokovnjake, ki skrbijo za odlično pripravljenost športnic.** Zdravstvena podpora zajema vse zdravstvene poklice (zdravnike, fizioterapevte, osteopate, psihologe itd.). Tehnična podpora zajema širše področje in se nanaša na vsak ukrep, ki bi bil lahko potreben za športno udejstvovanje športnic (administrativno osebje, vodstvo itd.). Naša opredelitev podpore se nanaša na strokovnjake, ki se ukvarjajo s športnim udejstvovanjem, zato ne zajema tehnične in zdravstvene podpore, ki jo športnice potrebujejo v zasebnem življenju.

Institucije, ki se ne ukvarjajo s športom, nimajo nobenih predpisov v zvezi s tem. Športne institucije včasih določijo obvezno minimalno število tehničnega in zdravstvenega osebja v strukturah. Kljub temu so taki primeri pri visoko razvitih športih obrobni. Zato bodo v tem delu obravnavane povratne informacije, ki so bile pridobljene od športnic in športnih institucij, da se izmeri resnično stanje. Rezultati so zaradi števila odgovorov po državah raznoliki. Zato bo podan preprost, nedokončen prikaz na podlagi povratnih informacij.

TEHNIČNA PODPORA

Tehnična podpora za športnice je ključna, saj jim zagotavlja ukvarjanje s športom na visoki ravni in dobro formo. Ta podpora je na voljo v različnih oblikah in je skoraj obvezna v nekaterih državah (in sicer na Portugalskem in Španiji); kjer jo zagotavlja večina anketiranih športnih institucij.

V večini primerov ima tehnična ekipa od enega člana do treh članov. Čeprav so profili članov ekipe zelo različni, skoraj vedno vključujejo **trenerja ter administrativno in tajniško osebje.** Preostalo tehnično osebje, kot je poslovni vodja ali oseba, odgovorna za odnose z novinarji in drugimi javnostmi, je po državah zelo različno.

Ogromno institucij ima osebo, pristojno za organizacijo nastopov športnic na tekmovanjih, zaradi česar je življenje športnic lažje, saj se jim ni treba ukvarjati s tem.

Še ena velika ovira pri športnem udejstvovanju so **stroški, ki jih imajo športnice z nastopi na tekmovanjih.** Študija kaže, da so tudi tu razlike med državami, vrstami struktur in športi. Zdi se, da institucije na Portugalskem, v Italiji in Španiji v celoti krijejo stroške športnic, čeprav ni nujno tako zaradi navedenih razlogov. Kljub temu športnice pogosto krijejo nekatere ali vse stroške nastopov na tekmovanjih.

ZDRAVSTVENA PODPORA

Zdravstvena podpora je bistven element, ki bi ga športne institucije morale upoštevati, da zagotovijo **varno udejstvovanje športnic na visoki ravni**. Športno udejstvovanje na visoki ravni se v večini športov začne že v zgodnji mladosti, **zdravstveno spremljanje** pa se zdi ključno za zagotovitev zdravja in varnosti športnic.

Običajno imajo zdravstvene ekipe, ki pomagajo elitnim športnicam, od enega člana do treh članov. Gledano po vseh državah skupaj so med najpogosteje prisotnimi strokovnjaki v strukturah zdravniki, ki skrbijo za spremljanje **zdravja** športnic. Prisotnost fizioterapevtov se zelo razlikuje, zelo velika pa je na Portugalskem, v Italiji, Sloveniji in Španiji. Med drugimi strokovnjaki so še psihologi in osteopati. Zdi se, da je v Španiji ta podpora obvezna. Kljub temu je v splošnem po informacijah nekaterih športnic ta podpora prisotna v reprezentanci, ne pa v njihovih klubih.

Bistveno je poudariti, da mora biti v **zdravstveni ekipi vsaj zdravnik**.

Če je le mogoča, bo obravnava **posebnih ženskih potreb** (v zvezi s cikli, menstruacijo, kontracepcijo in nosečnostjo) v okviru zdravstvene oskrbe pomagala izboljšati zdravje, nastope in dobro počutje športnic. Na primer ginekolog v okviru ekipe lahko pomeni ogromno prednost v primerjavi s športnicami, ki ga nimajo. Glede na težko dostopnost ginekološke oskrbe lahko njeno zagotavljanje prinese športnicam olajšanje in jim omogoči boljše telesno in duševno stanje. Športnice se morajo spoprijemati z različnimi stvarmi, kot so menstruacijski cikli in kontracepcija, in hkrati skrbeti za dobre nastope.

Brez splošne in posebne zdravstvene podpore lahko nastanejo nevarne posledice za njihovo zdravje.

PRIMERI DOBRIH PRAKS

TEHNIČNA IN ZDRAVSTVENA PODPORA :

KP za francosko žensko rokometno ligo določa, da je treba v prvi ligi zagotoviti pogoje tako za tehnično kot tudi zdravstveno podporo. Klub mora tako imeti za polni delovni čas zaposlenega vsaj enega poklicnega trenerja, vsaj dva ali več administrativnih delavcev in mora »vzpostaviti zdravstveno logistiko in prostore, prilagojene izvajanju te dejavnosti med vadbenimi enotami in počitki, vse to v skladu s pravnimi predpisi in zahtevami zveze«.

Dobro je, da bodo ti ukrepi v obdobju 2023–2024 začeli veljati tudi za drugo ligo.

TEHNIČNA PODPORA :

Dobra praksa, ki je razmeroma široko razširjena, je, da se določi oseba, odgovorna za organizacijo nastopov klubskih ali reprezentančnih športnic na tekmovanjih. Ta oseba je lahko zaposlena, če viri strukture to omogočajo, lahko pa je tudi prostovoljec. Ta ukrep bo športnicam omogočil, da se osredotočijo na nastop, ne pa na tehnični vidik.

POSEBNE POTREBE ŠPORTNIC:

Francoska **ragbijska liga Ile de France** je decembra 2022 razdelila vprašalnik o vplivu menstruacije, materinstva in težav z urinsko inkontinenco na športne nastope. **Ragbijski klub Racing 92** je januarja 2023 uvedel konkretne ukrepe v obliki ginekološkega spremljanja ženskega moštva ter podpore s strani fizioterapevta, športnega zdravnika in osteopata. Vsaka igralka bo deležna personalizirane podpore.

IZMENJAVA PODPORE:

Kar zadeva tehnično in zdravstveno podporo, je dejstvo, da imajo športne institucije pogosto premalo finančnih sredstev, da bi zaposlile strokovnjake s teh področij. Zato nekateri klubi izmenjujejo tehnično, zlasti pa zdravstveno osebje. Na primer **ženski ragbijski klub iz Grenobla** (FCG Amazonas) enako podpira športnike in športnice tako, da zdravstveno ekipo uporablja v različnih strukturah.

SMERNICE

Športne institucije lahko sprejmejo drugačne predpise o zdravstveni in tehnični podpori za športnice, ki nastopajo na visoki ravni. Tako se z upoštevanjem stroškov, ki lahko nastanejo zaradi zdravstvene ekipe, ponuja odlična priložnost za **izmenjavo zdravstvenega osebja** med več klubi in/ali športi. To bi omogočilo delitev stroškov za zdravstvene delavce med različne akterje, hkrati pa bi lahko športnice imele dostop do zdravstvenega spremljanja, kar je bistvenega pomena za njihovo športno udejstvovanje. Za strukture z omejenimi viri je rešitev tudi **izmenjava administrativnega osebja**.

Poleg tega se zdi ključno, da se **spodbudijo ukrepi v zvezi s stroški, ki jih imajo športnice na visoki ravni z nastopanjem na tekmovanjih**. Zmanjševanje njihovih stroškov bi pripomoglo k odstranjevanju ene od ovir športnega udejstvovanja na najvišji ravni. Kritje teh stroškov (tudi delno) je lahko za športnice na najvišji ravni zelo pomembno.

Zdravnik je še naprej nepogrešljiv strokovnjak v zdravstveni ekipi. Ukvarjanje športnih institucij s posebnimi potrebami žensk v okviru programa personalizirane oskrbe bi pomenil dodaten korak pri obravnavi teh tem. Tako bi bilo zanimivo, če bi te strukture vsaj **olajšale športnicam dostop doginekološkega spremljanja** ali jim celo zagotovile neposreden dostop do tega.

Nazadnje se **enakost tehnične in zdravstvene podpore za športnike in športnice** po državah razlikuje. Zdi se, da je premik k enakosti zagotovljene podpore, zlasti na zdravstveni ravni, ključen, pri čemer je treba poskrbeti za potrebno prilagoditev posebnostim žensk

DOSTOP DO OBJEKTOV

Dostop do infrastrukture je bistven element za uspešno športno udejstvovanje. Nanaša se na **dostopnost objektov, potrebnih za športno vadbo**. Gre za vprašanje analize pogojev za vadbo športnikov, da se ugotovi, ali so ti prilagojeni udejstvovanju na visoki ravni.

Kar zadeva tehnično in zdravstveno podporo, institucije, ki se ne ukvarjajo s športom, nimajo predpisov. Športne institucije včasih predpišejo obvezno zagotavljanje dostopa do objektov. Kljub temu so ti **predpisi pri visoko razvitih športih obrobni**. Zato bodo v tem delu obravnavane povratne informacije, ki so bile pridobljene od športnic in športnih institucij, da se izmeri resnično stanje.

Pri tem težave povzroča dejstvo, da je **večina športnih objektov v lasti lokalnih organov in države**. Posledično je prilagodljivost športnih organizacij pri uporabi teh športnih objektov in dostopanju do njih z vidika športnic manjša. Tako se delež organizacij s posebnimi predpisi o dostopu športnic do objektov (njihovi gradnji, financiranju, razsojanju glede njihove uporabe) po državah razlikuje.

V okviru vprašalnikov je bilo omenjenih nekaj predpisov v korist športnic, in sicer glede prostorov, rezerviranih za vadbo športnic v posebnih terminih, glede garderob in prostorov, posebej namenjenih športnicam, ter glede njihovih stroškov uporabe športnih objektov, ki jih krijejo klubi. Ta prizadevanja za izboljšanje infrastrukture za športnice je v skladu s **potrebo po prilagoditvi infrastrukture posebnostim žensk**, da bi se jim omogočili optimalni pogoji za športno udejstvovanje. Razlike so lahko na primer pri garderobah in v številu sanitarij, ki so jim na voljo in do katerih lahko preprosto dostopajo.

Da bi se zagotovila neka stabilnost športnega udejstvovanja športnic, je vsakodnevna uporaba istih prostorov za vadbo ključen element, saj so vadbeni prostori kraj, kjer športnice ustvarjajo svoje navade. V dveh tretjinah držav, iz katerih prihajajo anketiranci, je športnicam omogočeno, da za vadbo uporabljajo iste prostore. Kljub temu pa mnoge nimajo zagotavljenega ali neomejenega dostopa do teh vadbenih prostorov (kadarkoli in brezplačno).

Kljub prizadevanjem klubov, da športnicam zagotovijo brezplačen in pravičen dostop, obstajajo številne omejitve, ki so zlasti povezane z javnim lastništvom objektov. Glavne se nanašajo na konkretne urnike souporabe objektov z drugimi organizacijami ali šolami, ki jih določi občina ali organ za upravljanje objektov.

Kar zadeva souporabo objektov, si nekatere športne organizacije prizadevajo zagotoviti enako uporabo za športnike in športnice. Včasih je to organizirano tako, da so različni termini enako razdeljeni med moška in ženska moštva.

Možnost vadbe v telovadnici z utežmi oziroma drugimi vadbenimi napravami je tudi bistven element športnega udejstvovanja na visoki ravni. Številne vrhunske športnice še vedno nimajo brezplačnega dostopa do takih telovadnic zaradi pomanjkanja takih prostorov, njihovega obratovalnega časa ali povezanih stroškov. Nekatere športnice morajo plačati zaseben prostor, da lahko nadaljujejo vadbo. **Zdi se, da je brezplačen dostop športnic na visoki ravni do telovadnice z utežmi osnovni pogoj, ki jim omogoča športno udejstvovanje.**

Zadnji vidik, ki se zdi bistven, je oddaljenost vadbene lokacije od doma športnice. Bolj ko je vadbena lokacija oddaljena, manj časa športnice namenijo vadbi ter zasebnemu in poklicnemu življenju in bolj so utrujene. Več kot polovica anketiranih športnic živi manj kot 30 minut stran od vadbene lokacije, nekatere pa živijo tudi več kot uro stran.

PRIMERI DOBRIH PRAKS

Španski vrhovni svet za šport je izvedel različne ukrepe za izboljšavo pogojev za športno udejstvovanje elitnih športnic in njihovega dostopa do objektov. Ti so naslednji:

- Leta 2022 so vložili 16 milijonov EUR v izboljšavo infrastrukture, tj. igrišč in stadionov za ženska nogometna moštva;
- Objekti centrov za športno udejstvovanje na visoki ravni, ki jih je označil španski vrhovni svet za šport in ki jih elitne športnice iz vse Španije uporabljajo za vadbo, so enako dostopni tako moškim kot ženskam.

SMERNICE

Ključno je upoštevati splošno omejitev, ki jo pomeni javno lastništvo športnih objektov, ki omejuje možnosti delovanja športnih organizacij. Kljub temu je glede dostopa do objektov priporočljivo spodbujati dostop športnic na visoki ravni. Dober (brezplačen) dostop do vadbenih prostorov in prostorov z utežmi je v splošnem tesno povezan z izboljšanjem športnih rezultatov. Da bi posameznice podprli pri usklajevanju zasebnih, poklicnih in študijskih obveznosti, je ključno zagotoviti urnike, ki so prilagojeni njihovim potrebam.

Športne organizacije bi si morale prizadevati za izboljšanje prostorov za ženski šport, da se športnicam omogoči vadba v dobrih razmerah.

ORIS

Analiza povratnih informacij športnic in institucionalnih mehanizmov kaže različno stanje v zvezi s športnicami v Evropi. Ne obstaja enoten okvir pravic, ki bi jih elitne športnice imele v zvezi s posamezno temo:

- V zagotavljanje finančne podpore in socialnega varstva je aktivno vključen širok krog deležnikov, kar zagotavlja skrbno obravnavo zakonskega položaja posameznih športnic.
- Pri poklicnih športnicah se upoštevajo materinske pravice, čeprav je bilo včasih popolnoma nepredstavljivo, da bi se ženske hkrati športno udejstvovala na visoki ravni in skrbele za otroka. Kljub temu so lahko amaterske športnice slabše zaščitene glede nosečnosti.
- Predpisov o tehnični in zdravstveni podpori ter dostopu do objektov je še vedno razmeroma malo: športne institucije včasih načrtujejo tovrstne predpise, vendar je urejanje teh vprašanj predvsem odvisno od proaktivnosti posameznih deležnikov.

Tudi če ni mogoče opredeliti celovitega in usklajenega okvira za vse države in discipline, ta pregled kaže, da obstajajo lokalne, nacionalne in evropske rešitve. Zahvaljujoč pripravljenosti športnih združenj, upravljavskih organov na področju športa in MŠZ, so bile v preteklih letih vzpostavljene različne vrste podpornih mehanizmov, ki kažejo, da se varstvo pravic elitnih športnic izboljšuje.

Tu so predstavljeni posamezni konkretni primeri, ki jih ni mogoče uporabiti povsod. Kljub temu se lahko uporabijo kot navdih za iskanje načinov za ukrepanje, usmerjeno v krepitev varstva pravic športnic.

SKLEP

Na koncu tega pregleda, ki naj bi bil glede na tako široko temo karseda celovit, se zdi, da je še vedno težko opredeliti točen in standarden status v zvezi z evropskimi elitnimi športnicami. Čeprav je obseg te analize omejen na majhno število športov, še vedno obstajajo precejšnje razlike med športnicami v Evropi.

Nekateri predpisi, ki so jih izdali Mednarodna organizacija del, Svet Evrope in Evropska unija, ne veljajo za vse elitne športnice, saj se merilo statusa športnice križa z obveznostmi, ki jih morajo izpolniti športne institucije. Kakor je bilo že navedeno, pri uporabi pravnih ali regulativnih zahtev, vključno z upravičenostjo do socialnovarstvenih pravic, pomaga status delavke. Nekateri drugi statusi, ki so jih določili nacionalni javni organi ali športne institucije (kot je status športnika na visoki ravni), lahko elitnim športnicam pomagajo pri pridobivanju subvencij ali uporabi podpornih programov. Vendar če nimajo konkretnega statusa zaposlenega in gre torej za amaterske športnice, te težko zaprosijo klub ali nacionalno zvezo za zavezo.

Čeprav predpisi MŠZ vzpostavljajo skupen okvir za posamezno disciplino na evropski ravni, je organiziranost po posameznih državah članicah drugačna, kar neposredno vpliva na predpise v zvezi s športnicami. Predpisi in proaktivnost MŠZ so bistveni za razvoj posamezne discipline na državni ravni, saj določajo minimalne zahteve. **Te zahteve utirajo pot razvoju posameznega nacionalnega sistema.** Uporabijo se lahko kot orodja za spodbujanje tega razvoja, vendar to pomeni, da lahko MŠZ posegajo v lokalne strukture. Zato se tudi zavedajo, da se njihovi predpisi lahko uveljavijo šele, ko so športne organizacije dovolj razvite za njihovo uporabo.

Na drugi strani športnega gibanja najdemo močan vpliv tudi na **lokalne športne organizacije**: njihova vključenost in bližina lokalnega športnega gibanja omogočata še en način, na katerega se lahko **izboljšajo pogoji za športno udejstvovanje elitnih športnic**. Ker imajo lokalni klubi neposreden dostop do športnih objektov ali prostovoljcev, lažje izvedejo manjše ukrepe, ki lahko spremenijo pogoje za dnevno vadbo elitnih športnic (npr. z oblikovanjem delovnega mesta za urejanje zadev v zvezi z nastopi športnic na tekmovanjih, lokalnimi ukrepi, ki lahko pomagajo zagotoviti pravičen dostop do vadbenih prostorov, itd.).

Finančna podpora, ki jo zagotavljajo javni organi, je odlično izhodišče za pomoč pri razvoju ženskega športa. Javno financiranje je še vedno zelo pomembno v evropskem športnem sektorju, razvoj športnih struktur na visoki ravni pa večinoma temelji na javnih naložbah.

Posebna usmerjenost javnega financiranja v korist ženskih športnih struktur bi omogočila začetek njihovega razvoja in izboljšanja, da bi postale dolgoročno trdnejše, donosnejše in bolj neodvisne.

Uporaba javnega financiranja za boljšo urejenost športnih struktur je koristno orodje za spodbujanje športnih struktur in institucij k vlaganju v izboljšave ženskega športa.

Veliko športnic in njihovih sindikatov zahteva profesionalizacijo in priznanje pravic športnic, kar bi jim omogočilo, da skozi boljše vadbene pogoje izboljšajo svoje nastope, in jim zagotovilo boljšo zaščito.

Posledično je **socialni dialog še eno učinkovito orodje za varstvo pravic športnic**, zlasti njihovih socialnovarstvenih pravic. Gre namreč za proces pogajanj, v okviru katerega se socialni partnerji, ki zastopajo delavce in delodajalce v posameznem sektorju, dogovorijo o skupni pripravi politik in dejavnosti. Proces dialog temelji na skupnem dogovarjanju ter pravici do kolektivnega dogovarjanja in svobodi združevanja. Socialni dialog v Evropi je treba poglobiti, da se elitnim športnicam podeli več pravic, **saj so KP ključne za določitev, zadovoljevanje in urejanje posebnih ženskih potreb v športu.**

Na primer v ZDA je bila za žensko prvo košarkarsko ligo Women's National Basketball Association (WNBA) leta 2020 sprejeta kolektivna pogodba, ki velja do leta 2027. Uporablja se za košarkarice in moštva, ki nastopajo v ligi WNBA, in je zelo podrobna: Tako na primer ureja zahteve glede standardne igralske pogodbe, plače, organizacijo sistema nabora in zahteve glede vedenja igralk. V Evropi so KP v ženskih športih še vedno redke, tovrstne pogodbe pa so precej manj dodelane od KP za ligo WNBA. Kljub temu so te znatne razlike lahko upravičene, saj so športni ekosistemi popolnoma različni. To sicer ne pomeni, da bi bilo treba take pogodbe prekopirati v evropski športni sistem, vendar kaže, da se lahko z usklajevanjem med športnicami, organi na področju športa in socialnimi partnerji doseže dober napredek pri temah, ki so za izboljšanje rezultatov športnic najpomembnejše.

Poleg tega se je v zadnjih desetih letih precej izboljšal položaj elitnih športnic, saj so ženske v športu vse bolj upoštevane. Čeprav okvir pravic za vse evropske športnice še ni opredeljen, številni predpisi prispevajo k izboljšanju pogojev za njihovo športno udejstvovanje. **Nekatere omejitve še vedno izvirajo iz potrebe po boljši urejenosti in financiranju športnih struktur:** Oblikovanje in izvajanje posebnih mehanizmov zahtevata neko stopnjo razvitosti ženskega športa, zaradi česar organizacije v nekaterih disciplinah tega niso zmožne.

Če povzamemo, namen projekta V.E.R.A. je spodbuditi in okrepiti zagotavljanje podpore športnicam po vsej Evropi ter jih ozavešiti o njihovih pravicah, pri čemer je posebna pozornost namenjena elitnim športnicam. Ključni ukrep projekta je **poskrbeti za razvoj žensk v športu** z zagotavljanjem **mentorstva** zanje ter vzajemne podpore med športnicami in športnimi organizacijami za kar največje število športnic. Posledično je namen projekta V.E.R.A. (Voice for Equality and Rights of Women Athletes), da postane odskočna deska za izboljšanje položaja športnic v Evropi in vsem evropskim športnicam ponudi varno mesto za **mreženje.**

SEZNAM VIROV

- [1] International Olympic Committee. (2021). *Gender Equality and Inclusion Objectives 2021-2024*.
<https://stillmed.olympics.com/media/Documents/Beyond-the-Games/Gender-Equality-in-Sport/IOC-Gender-Equality-and-Inclusion-Objectives-2021-2024.pdf>
- [2] Paris 2024. (2020). *Paris 2024 will be the first 100% Gender Equal Games in history*.
<https://press.paris2024.org/news/paris-2024-will-be-the-first-100-gender-equal-games-in-history-5967-7578a.html>
- [3] European Parliament Resolution. *On the EU Strategy for Gender Equality*. 21 January, 2021.
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0025_EN.html
- [4] Council of Europe. (2016). *Factsheet on gender equality and participation in sport*.
<https://rm.coe.int/bis-factsheet-gender-equality-sport-participation-en/1680714b90>
- [5] International Labour Organization. (2020). *Decent work in the world of sport, Issues paper for discussion at the Global Dialogue Forum on Decent Work in the World of Sport*.
https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/meetingdocument/wcms_728119.pdf
- [6] *Convention Collective Nationale du Sport du 7 juillet 2005 étendue par arrêté du 21 novembre 2006*.
https://www.legifrance.gouv.fr/conv_coll/id/KALISCTA000017577867/
- [7] Legge 23 marzo 1981, n. 91 Norme in materia di rapporti tra società e sportivi professionisti.
<https://www.medicinadellosport.fi.it/wp-content/uploads/tutela-sanitaria-rapporti-societa-e-sportivi-legge-91-23-marzo-1981.pdf>
- [8] International Labour Organization. (2017). *World Social Protection Report 2017-19: Universal social protection to achieve the Sustainable Development Goals*.
https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_604882.pdf
- [9] *European Code of Social Security (Revised)*, 6 November 1990. CETS 139.
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007b3d6>
- [10] International Labour Organization Convention on Social Security (Minimum Standards), 28 June, 1952,
https://www.ilo.org/secsoc/areas-of-work/legal-advice/WCMS_205340/lang--en/index.htm
- [11] International Labour Organisation. (n.d.). *About the ILO*.
<https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/lang--en/index.htm>

- [12] International Labour Organisation (2015, November 23). *ILO Declarations*.
http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/how-the-ilo-works/organigramme/jur/legal-instruments/WCMS_428589/lang--en/index.htm
- [13] Institute for Human Rights and Business. (n. d.). *About the MSE Platform*.
<https://www.ihrb.org/megasportingevents/mse-about>
- [14] International Labour Organization. (2020). *Decent work in the world of sport, Issues paper for discussion at the Global Dialogue Forum on Decent Work in the World of Sport*.
https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/meetingdocument/wcms_728119.pdf
- [15] International Labour Organization Convention on Maternity Protection, 15 June, 2000,
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB%3A12100%3A0%3A%3ANO%3A%3AP12100_ILO_CODE%3AC183
- [16] International Labour Organization Convention on Equal Remuneration, 29 June, 1951,
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB%3A12100%3A0%3A%3ANO%3A12100%3AP12100_INSTRUMENT_ID%3A312245%3ANO
- [17] International Labour Organization Convention Workers with Family Responsibilities, 23 June, 1981,
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C156
- [18] Council of Europe. (2023). *The Council of Europe, guardian of human rights*.
<https://edoc.coe.int/en/an-overview/6206-the-council-of-europe-guardian-of-human-rights.html>
- [19] Council of Europe. (2023). *The Council of Europe – An overview*.
<https://edoc.coe.int/en/an-overview/6966-the-council-of-europe-an-overview.html>
- [20] Council of Europe Convention on Anti-Doping, November 16, 1989,
<https://rm.coe.int/168007b0e0>
- [21] Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competitions, September 18, 2014
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016801cdd7e#:~:text=%E2%80%9CManipulation%20of%20sports%20competitions%E2%80%9D%20means%20an%20intentional%20arrangement%2C%20an%20undue%20advantage%20for%20oneself%20or%20for%20others>
- [22] Council of Europe Convention on Integrated Safety, Security and Service Approach at Sports Events of, 3 July, 2016,
<https://rm.coe.int/1680666d0b>
- [23] Council of Europe. (2018). *Gender Equality Strategy 2018-2023*.
https://www.coe.int/en/web/genderequality/gender-equality-strategy?_82_struts_action=%2Flanguage%2Fview&_82_languageId=fr_FR

- [24] Council of Europe European Union. (n.d.). *What is ALL IN?*
<https://pjp-eu.coe.int/en/web/gender-equality-in-sport/about>
- [25] *Treaty on European Union (Consolidated version 2016)*, 29 July 1992. C 202/1.
[EUR-Lex - 12016M/TXT - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eur-lex.do?uri=CELEX:12016M/TXT:EN)
- [26] European Union. (n.d.). *Types of legislation*.
https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_en
- [27] ECJ, Walrave and L.J.N. Koch v Association Union cycliste internationale, Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie and Federación Española Ciclismo, case C36/74 (1974).
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:61974CJ0036>
- [28] ECJ, Union royale belge des sociétés de football association ASBL v Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman, Case C415/93 (1995).
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61993CJ0415>
- [29] European Commission. (n.d.). *About sport policy*.
<https://sport.ec.europa.eu/policies>
- [30] Commission of the European Communities. (2007). *White Paper – White Paper on Sport*.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0391>
- [31] Resolution C 419/1. On the European Union Work Plan for Sport. Council of the European Union and Representatives of the Governments of the Member States.
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2020:419:FULL#C_2020419EN.01000101.doc
- [32] Directive 2000/78/EC. On establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation. Council of the European Union.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32000L0078>
- [33] Directive 92/85/EEC. On the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health at work of pregnant workers and workers who have recently given birth or are breastfeeding. Council of the European Communities.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31992L0085>
- [34] Directive 2019/1158/EU. On work-life balance for parents and carers and repealing Council Directive 2010/18/EU. European Parliament and Council of the European Union.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019L1158>
- [35] European Commission. (n. d.). *Ratification process*. EUR-Lex.
<https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/ratification-process.html>
- [36] International Olympic Committee. (2022, January 18). *Key milestones in the IOC's history*. Olympics.
<https://olympics.com/ioc/history/institutional>

- [37] International Olympic Committee. (2021). *Olympic Charter*.
https://stillmed.olympics.com/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf?_ga=2.202153811.355707385.1685430849-190103395.1685430849#page13
- [38] International Olympic Committee. (n. d.). *Athletes*. Olympics.
<https://olympics.com/ioc/athletes>
- [39] International Olympic Committee. (n. d.). *Recognised organisations*. Olympics.
<https://olympics.com/ioc/recognised-organisations>
- [40] World Anti-Doping Agency. (2021). *World Anti-Doping Code*.
https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/2021_wada_code.pdf
- [41] International Olympic Committee. (2022). *Olympic Movement Code on the Prevention of the Manipulation of Competitions: extract of the IOC Code of Ethics*.
https://stillmed.olympics.com/media/Documents/Beyond-the-Games/Fight-against-competition-manipulation/Code-Mouvement-Olympique-2022-EN.pdf?_ga=2.102931715.2011394340.1688558673-475673102.1687770851
- [42] International Olympic Committee. (2023). *Code of Ethics*.
<https://stillmed.olympics.com/media/Document%20Library/OlympicOrg/Documents/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-ENG.pdf#page5>
- [43] Idem.
- [44] Idem.
- [45] International Olympic Committee. (2023). *Athletes' Rights and Responsibilities Declaration*.
https://www.gymnastics.sport/site/pdf/safeguarding/IOC_Athletes_rights_and_responsibilities_declaration.pdf
- [46] International Olympic Committee. (n.d.). *Athletes' Declaration*. Olympics.
<https://olympics.com/athlete365/athletes-declaration/>
- [47] International Olympic Committee. (2021). *Olympic Solidarity and NOC Services Annual Report 2021*.
https://stillmed.olympics.com/media/Documents/Beyond-the-Games/Olympic-Solidarity/Annual-Report/OS-Annual-Report-2021-EN.pdf?_ga=2.264894925.355707385.1685430849-190103395.1685430849
- [48] International Olympic Committee. (n.d.). *Athlete 365 Career+*. Olympics.
<https://olympics.com/athlete365/careerplus/>
- [49] International Olympic Committee. (2023). *Code of Ethics*.
<https://stillmed.olympics.com/media/Document%20Library/OlympicOrg/Documents/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-ENG.pdf#page5>
- [50] International Tennis Federation. (2022). *2022 Men's and Women's ITF World Tennis Tour Regulations*.
<https://www.itftennis.com/media/8163/2022-itf-world-tennis-tour-regulations.pdf#page=77>

- [51] Fédération Internationale de Football Association. (2023). *Regulations on the Status and Transfer of Players*.
<https://digitalhub.fifa.com/m/d31f8046f6c6311/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-May-2023-edition.pdf>
- [52] International Basketball Federation. (2023). *FIBA Internal Regulations – Book 3 Players and Officials*.
<https://www.fiba.basketball/internal-regulations/book3/players-and-officials.pdf>
- [53] International Handball Federation. (2022). *III. Player Eligibility Code*.
https://www.ihf.info/sites/default/files/2022-08/03%20-%20Player%20Eligibility%20Code_E_O.pdf
- [54] Union Cycliste Internationale. (2023). *UCI Cycling Regulations – Part 2 Road Races*.
<https://assets.ctfassets.net/76117gh5x5an/3zdJc5antr1dA3GYeDKdBu/bef82a9d7336e9b798c364066db92581/2-ROA-20230613-E.pdf>
- [55] International Labour Organization Convention on Equal Remuneration, 29 June, 1951,
<https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::>
- [56] *European Social Charter (Revised)*, 3 May 1996. CETS 163.
<https://rm.coe.int/168007cf93>
- [57] *Charter of Fundamental Rights of the European Union*, 26 October 2012. C 326/391.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>
- [58] Birnbaum, J., Craig, M., & Knight, B. (2023). The World’s Highest-Paid Athletes 2023. *Forbes*.
<https://www.forbes.com/lists/athletes/>
- [59] Abrams, O. (2019). Why Female Athletes Earn Less Than Men Across Most Sports. *Forbes*.
<https://www.forbes.com/sites/oliviaabrams/2019/06/23/why-female-athletes-earn-less-than-men-across-most-sports/>
- [60] Moatti, E. (2023, March 10). Le football féminin recherche toujours un diffuseur pour sa Coupe du monde. *L’Équipe*.
<https://www.lequipe.fr/Medias/Article/Le-football-feminin-recherche-toujours-un-diffuseur-pour-sa-coupe-du-monde/1385164>
- [61] International Labour Organization Convention on Equal Remuneration, 29 June, 1951,
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB%3A12100%3A0%3A%3ANO%3A12100%3AP12100_INSTRUMENT_ID%3A312245%3ANO
- [62] Ditchfield, H. (2021, March 8). Prize money in sport – BBC Sport study. *BBC*.
<https://www.bbc.com/sport/56266693>
- [63] Falkingham, K., Oxley, S., & Thompson, A. (2021). Prize money: Cricket makes progress towards gender parity, biggest gap in football. *BBC*.
<https://www.bbc.com/sport/56184881>
- [64] *Charter of Fundamental Rights of the European Union*, 26 October 2012. C 326/391.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>

- [65] International Labour Organization Convention on Maternity Protection, 15 June, 2000,
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C183
- [66] Recommendation No. R (96) 5. On reconciling work and family life. Council of Europe Committee of Ministers.
<https://rm.coe.int/16804d4ea1>
- [67] Directive 2006/54/EC. On the implementation of the principle of equal opportunities and equal treatment of men and women in matters of employment and occupation (recast). European Parliament and Council of the European Union.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0054>
- [68] Directive 92/85/EEC. On the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health at work of pregnant workers and workers who have recently given birth or are breastfeeding. Council of the European Communities.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992L0085>
- [69] Recommendation No. R (96) 5. On reconciling work and family life. Council of Europe Committee of Ministers.
<https://rm.coe.int/16804d4ea1>
- [70] International Labour Organization Convention on Workers with Family Responsibilities, 23 June, 1981,
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C156
- [71] International Labour Organization Convention on Right to Organise and Collective Bargaining, 1 July, 1949,
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100::NO:12100:P12100_ILO_CODE:C098:NO
- [72] International Labour Organization Convention on Part-time Work, 24 June, 1951,
https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C175
- [73] European Commission. (n.d.). *Women's situation in the labour market*.
https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/women-labour-market-work-life-balance/womens-situation-labour-market_en
- [74] Recommendation CM/Rec(2015)2. On gender mainstreaming in sport. Council of Europe Committee of Ministers.
<https://www.icsspe.org/system/files/Council%20of%20Europe%20-%20Recommendation%20Gender%20Mainstreaming%20CM%20Rec%20%282015%292.pdf>
- [75] Directive 2010/41/EU. On the application of the principle of equal treatment between men and women engaged in an activity in a self-employed capacity and repealing Council Directive 86/613/EEC. European Parliament and Council of the European Union.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32010L0041>
- [76] European Commission. (n.d.). *EU legislation on family leaves and a work-life balance*.
https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/women-labour-market-work-life-balance/eu-legislation-family-leaves-and-work-life-balance_en

[77] Directive 97/81/EC. On the Framework Agreement on part-time work concluded by UNICE, CEEP and the ETUC. Council of the European Union.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31997L0081>

Viri v preglednici mednarodnih športnih zvez (str. 26):

International Basketball Federation

International Basketball Federation. (2023). *FIBA Internal Regulations – Book 1 General Provisions*.

<https://www.fiba.basketball/internal-regulations/book1/general-provisions.pdf#page=35>

International Basketball Federation. (2021). *FIBA General Statutes*.

<https://www.fiba.basketball/documents/fiba-general-statutes.pdf#page=15>

International Basketball Federation. (2019). *FIBA Strategic Priority 2: Women in Basketball*. FIBA.

<https://www.fiba.basketball/fr/women-in-basketball>

Fédération Internationale de Football Association

Fédération Internationale de Football Association. (2022). *FIFA Statutes*.

https://digitalhub.fifa.com/m/3815fa68bd9f4ad8/original/FIFA_Statutes_2022-EN.pdf#page=13

Fédération Internationale de Football Association. (2020). *Women's Football: Minimum Labour Conditions for Players*.

<https://digitalhub.fifa.com/m/033101649cc3c480/original/f9cc8eex7qligvxfzbnf-pdf.pdf>

Fédération Internationale de Football Association. (2018). *Women's Football Strategy*.

<https://digitalhub.fifa.com/m/baafcb84f1b54a8/original/z7w21ghir8jb9tguvbcq-pdf.pdf>

Fédération Internationale de Football Association. (2022). *FIFA Statutes*.

https://digitalhub.fifa.com/m/3815fa68bd9f4ad8/original/FIFA_Statutes_2022-EN.pdf#page=13

Fédération Internationale de Volleyball

Fédération Internationale de Volleyball. (2022). *Constitution*.

https://www.fivb.com/-/media/2022/cooperate/fivb/legal/regulations/fivb%202022%20constitution_clean%20version_website_24102022.pdf?la=en&hash=C6B2622367745DCED13B74141EAE4221#page=6

Fédération Internationale de Volleyball. (2022). *Code of Ethics*.

https://www.fivb.com/-/media/2022/cooperate/fivb/legal/regulations/fivb%20code%20of%20ethics_clean%20version_website_26042022.pdf?la=en&hash=D9F7511AA49091EF36D5BC8E2A228583

Fédération Internationale de Volleyball. (2022). *Code of Ethics*.

https://www.fivb.com/-/media/2022/cooperate/fivb/legal/regulations/fivb%20code%20of%20ethics_clean%20version_website_26042022.pdf?la=en&hash=D9F7511AA49091EF36D5BC8E2A228583

Fédération Internationale de Volleyball. (2022). *Constitution*.

https://www.fivb.com/-/media/2022/cooperate/fivb/legal/regulations/fivb%202022%20constitution_clean%20version_website_24102022.pdf?la=en&hash=C6B2622367745DCED13B74141EAE4221#page=6

Ditchfield, H. (2021, March 8). Prize money in sport – BBC Sport study. *BBC*.

<https://www.bbc.com/sport/56266693>

Fédération Internationale de Volleyball. (2022). *General Regulations*.

https://www.fivb.com/-/media/2022/cooperate/fivb/legal/regulations/fivb%20general%20regulations_clean%20version_website_27062022.pdf?la=en&hash=546D7AF5D99B51EEB00E946663906C4B

International Handball Federation

International Handball Federation. (2022). *I. Statutes*.

https://www.ihf.info/sites/default/files/2022-02/01%20-%20Statutes_E.pdf#page=1

Ditchfield, H. (2021, March 8). Prize money in sport – BBC Sport study. *BBC*.

<https://www.bbc.com/sport/56266693>

World Rugby

World Rugby. (n.d.). *Bye-Laws*.

<https://www.world.rugby/organisation/governance/bye-laws/bye-law-1>

World Rugby. (2021). *Accelerating the global development of women in rugby 2021-25*.

https://resources.world.rugby/worldrugby/document/2021/11/27/207301cf-071e-42cd-9d9c-ab23ee02e337/2021-Womens_Plan-EN-3.pdf

International Tennis Federation

International Tennis Federation. (2023). *The Constitution of ITF Limited 2023*.

<https://www.itftennis.com/media/2431/the-constitution-of-the-itf-2023-web-version.pdf#page7>

International Tennis Federation. (2022). *2022 Men's and Women's ITF World Tennis Tour Regulations*.

<https://www.itftennis.com/media/8163/2022-itf-world-tennis-tour-regulations.pdf#page=77>

International Tennis Federation. (2023). *The Constitution of ITF Limited 2023*.

<https://www.itftennis.com/media/2431/the-constitution-of-the-itf-2023-web-version.pdf#page7>

Ditchfield, H. (2021, March 8). Prize money in sport – BBC Sport study. *BBC*.

<https://www.bbc.com/sport/56266693>

International Tennis Federation. (2019). *ITF Gender Equality Strategy (2019 – 2024)*.

<https://www.itftennis.com/media/7412/itf-advantage-all-strategy-final-june-2019.pdf>

Union Cycliste Internationale

Union Cycliste Internationale. (2021). *Constitution*.

https://assets.ctfassets.net/76117gh5x5an/2uOSbE8gAbYJWGF6Zdb0c/83ce4e80c45d61ff20adcc23b43d382d/2021_UCI_CONSTITUTION_CONGRESS_EN.pdf#page=4

Union Cycliste Internationale. (2023). *Code of Ethics*.

https://assets.ctfassets.net/76117gh5x5an/5ZszbcdPPoMq5cC82OxkTI/6650020f84ba2e5296a5a6f62c397f58/2023_UCI_ETHICS_EN.pdf

Union Cycliste Internationale. (2021). *Constitution*.

https://assets.ctfassets.net/76117gh5x5an/2uOSbE8gAbYJWGZF6Zdb0c/83ce4e80c45d61ff20adcc23b43d382d/2021_UCI_CONSTITUTION_CONGRESS_EN.pdf#page=4

Union Cycliste Internationale. (2023). *UCI Cycling Regulations – Part 2 Road Races*.

<https://assets.ctfassets.net/76117gh5x5an/3zdJc5antr1dA3GYeDKdBu/bef82a9d7336e9b798c364066db92581/2-ROA-20230613-E.pdf>

World Aquatics

World Aquatics. (2023). *Constitution*.

https://resources.fina.org/fina/document/2023/03/06/37510867-d297-4f0c-a993-909aed3be87c/World-Aquatics-Constitution-Approved-2023.01.30_clean.pdf#page1

Ditchfield, H. (2021, March 8). Prize money in sport – BBC Sport study. *BBC*.

<https://www.bbc.com/sport/56266693>

World Athletics

World Athletics. (2019). *Integrity Code of Conduct*.

<https://worldathletics.org/download/download?filename=ba923b86-b605-4e1f-9123-a4fa83793443.pdf&urlslug=D1.1%20-%20Integrity%20Code%20of%20Conduct>

World Athletics. (2021). *Constitution*.

<https://worldathletics.org/download/download?filename=7f875f76-8eb2-48ae-a4e7-18b8bf6cefea.pdf&urlslug=A1%20-%20The%20Constitution>

World Athletics. (2022). *Indoor Tour Regulations*.

<https://worldathletics.org/download/download?filename=289a2cbd-a7fc-4283-8730-9b9457a55873.pdf&urlslug=C1.5%20-%20Indoor%20Tour%20Regulations>

[78] Fédération Internationale de Football Association. (2018). *Women's Football Strategy*.

<https://digitalhub.fifa.com/m/baafcb84f1b54a8/original/z7w21ghir8jb9tguvbcq-pdf.pdf>

[79] World Rugby. (2021). *Accelerating the global development of women in rugby 2021-25*.

https://resources.world.rugby/worldrugby/document/2021/11/27/207301cf-071e-42cd-9d9c-ab23ee02e337/2021-Womens_Plan-EN-3.pdf

[80] International Tennis Federation. (2019). *ITF Gender Equality Strategy (2019 – 2024)*.

<https://www.itftennis.com/media/7412/itf-advantage-all-strategy-final-june-2019.pdf>

[81] Fédération Internationale de Football Association. (2018). *Women's Football Strategy*.

<https://digitalhub.fifa.com/m/baafcb84f1b54a8/original/z7w21ghir8jb9tguvbcq-pdf.pdf>

- [82] Koukiadaki, A., & Pearson, G. (2017). *2017 FIFPRO GLOBAL EMPLOYMENT REPORT: Working Conditions in Professional Women's Football*. FIFPRO World Players' Union.
<https://fifpro.org/media/3eols2ok/2017-fifpro-women-football-global-employment-report-final.pdf>
- [83] Asociación de Jugadoras de Fútbol Sala. (2022). *Informe sobre la situación laboral de las jugadoras de fútbol sala de Primera División Nacional*.
https://ajfs.es/wp-content/uploads/2022/06/Informe-situacion-laboral-AJFSF-21_22.pdf
- [84] Convention Collective du Handball Professionnel Féminin de 2021.
<https://www.ajph.fr/wp-content/uploads/2021/04/Convention-Collective-du-Handball-Professionnel-Feminin-VD-1.pdf#page=1>
- [85] *Charter of Fundamental Rights of the European Union*, 26 October 2012. C 326/391.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>
- [86] Directive 92/85/EEC. On the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health at work of pregnant workers and workers who have recently given birth or are breastfeeding. Council of the European Communities.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31992L0085#:~:text=Council%20Directive%2092%2F85%2FEEC%20of%2019%20October%201992%20on,meaning%20of%20Article%2016%20%281%29%20of%20Directive%2089%2F391%2FEEC%29>
- [87] Arribas, C. (2017, March 27). Why female athletes in Spain are banned from getting pregnant. *El País*.
https://english.elpais.com/elpais/2017/03/27/inenglish/1490613973_221448.html
- [88] *Charter of Fundamental Rights of the European Union*, 26 October 2012. C 326/391.
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>
- [89] Fédération Internationale de Football Association. (2020). *Amendments to the Regulations on the Status and Transfer of Players and to the Rules Governing the Procedures of the Players' Status Committee and the Dispute Resolution Chamber*.
<https://digitalhub.fifa.com/m/10abb49ec09c6744/original/pchzzmjnv5po1vaw8mar-pdf.pdf>
- [90] Kriger, R. (2023, January 17). Icelandic international Sara Björk Gunnarsdóttir wins maternity rights case against Lyon. *The Equalizer*.
<https://equalizersoccer.com/2023/01/17/icelandic-international-sara-bjork-gunnarsdottir-wins-maternity-rights-case-against-lyon/>
- [91] Convention Collective du Handball Professionnel Féminin de 2021.
<https://www.ajph.fr/wp-content/uploads/2021/04/Convention-Collective-du-Handball-Professionnel-Feminin-VD-1.pdf#page=1>
- [92] Ley 39/2022, de 30 de diciembre, del Deporte.
<https://www.csd.gob.es/es/csd/organizacion/legislacion-basica/ley-del-deporte>

KONTAKTNI PODATKI

EASE -European Association of Sport Employers

21 - 37 rue de Stalingrad - 94110 Arcueil - France

+33 1 85 78 63 87

www.easesport.eu

Družbeni Mediji:

[Twitter](#)

[Linkedin](#)

ASSIST- Associazione Nazionale Atlete

Via Giulio Spinsanti, 8 Osimo (AN) Italy

+39717137294

<https://www.assistitaly.eu>

generaldirection.assist@gmail.com

Družbeni Mediji:

[Facebook](#)

[LinkedIn](#)

[Twitter](#)

[Instagram](#)

**Co-funded by
the European Union**

Financirano s strani Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja(-ev) in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Zanje ne moreta biti odgovorna niti Evropska unija niti EACEA.